

ARCHY

62. a 63.

ročníku 1941. sbírka I.-II.

Administrace (expedice): Stará Říše, Morava

KALENDÁŘ ČILÍ POŘAD MĚSÍCŮ, DNÍ A SVÁTKŮ NA ROK 1941.

leden				IHS	2	3	4	červenec		1	2	3	4	5	
	5	6	7	8	9	10	11	V	7	8	9	10	11	12	
	I	13	14	15	16	17	18	VI	14	15	16	17	18	19	
	II	20	21	22	23	24	25	VII	21	22	23	24	25	26	
	III	27	28	29	30	31		VIII	28	29	30	31			
únor							1	srpen					1	2	
	IV	3	4	5	6	7	8	IX	4	5	6	7	8	9	
	Sp	10	11	12	13	14	15	X	11	12	13	14	15	16	
	Sx	17	18	19	20	21	22	XI	18	19	20	21	22	23	
	Qu	24	25	26	27	28		XII	25	26	27	28	29	30	
březen							1	XIII							
	I	3	4	5	6	7	8	září	1	2	3	4	5	6	
	II	10	11	12	13	14	15	XIV	8	9	10	11	12	13	
	III	17	18	19	20	21	22	XV	15	16	17	18	19	20	
	IV	24	25	26	27	28	29	XVI	22	23	24	25	26	27	
	V	31						XVII	29	30					
duben			1	2	3	4	5	říjen			1	2	3	4	
	VI	7	8	9	10	11	12	XVIII	6	7	8	9	10	11	
	▲	14	15	16	17	18	19	XIX	13	14	15	16	17	18	
	I	21	22	23	24	25	26	XX	20	21	22	23	24	25	
	II	28	29	30				XXI	27	28	29	30	31		
květen					1	2	3	listop.						1	
	III	5	6	7	8	9	10	XXII	3	4	5	6	7	8	
	IV	12	13	14	15	16	17	XXIII	10	11	12	13	14	15	
	V	19	20	21	22	23	24	XXIV	17	18	19	20	21	22	
	VI	26	27	28	29	30	31	XXV	24	25	26	27	28	29	
červen	▼	2	3	4	5	6	7	I		1	2	3	4	5	6
	I	9	10	11	12	13	14	pros.		8	9	10	11	12	13
	II	16	17	18	19	20	21	II	15	16	17	18	19	20	
	III	23	24	25	26	27	28	III	22	23	24	25	26	27	
	IV	30						IV	29	30	31	★			

Anette von Droste-Hülshoff

NA NOVÝ ROK

*Jsou unaveny smysly, zrak se mhouří,
jdiž, roku starý, s pohodou i bouří!*

Dar nebes, nový rok nám začíná.

*K dobrotě boží člověk hlavu sklání,
květ starý vadne, nový pučí v stráni,
z ledu i sněhu boží bylina.*

*Noc uniká, je vyplašeno spaní;
dni nový s bratry, buďtež uvítání!*

Zda milý, nový rok vstříc poskočí?

Tu jest, a stkví se jitra světly všemi,

jež obklopila osvěženou zemi

a vážně, jasně hledí do očí.

*»Ó lidské srdce, Nový rok tě zdraví,
neduhů plné, lítosti i slávy,*

Pán po mně posílá ti zkoušek hodiny!«

S radostmi svými zdráv buď, nový roku,

je sladký život s bolů ranou v boku,

dar veliký a jediný.

»Ó srdce lidské, dům tvůj je pln ssuti!
Jsi dědic síni slávy. Co tě nutí
v té hrůze dýchat? Nic tě nermoutí?«
Ó roku, z domova mne odehnali,
jsem tulák v ustavičné dáli,
můj dům to není, vždy jsem na pouti!

»Rci, lidské srdce, jakých obav stíny
tě vyhánějí z vlídné domoviny,
proč není dům tvůj Pánu uchystán?«
Zvíš ještě mnoho, roku z jitřní zory;
víš, co jsou vojny, loupeže a mory?
Mé milé touhy v dáli mají stan.

»Chceš, lidské srdce, nade vším moc míti?
Zda nebesa vždy orosí tvé kvítí,
zda slovo tvé i zemi ovládá?«
Ach, vše jest plno zklamání a žalu,
táž cesta vede do hor, do úvalu,
a na konci je známá osada.

»Přiznej se, srdce, plné podloudnosti,
že svět tě vínem ve svých stanech hostí,
a ještě slastnějšími nápoji.«

*Přehořký kalich útěchou mi není,
hřích jeho pěnou jest, kal v jeho snění
a ránu starosti mé nezhojí.*

*»Ó srdce, vyslyš, co chci povědět:
zda možno uvázati šíp, když letí?
Nezříš-li cíle, zdaž ho netají?«
Vím dobře, že nás veliký den čeká,
kdy zjeví Bůh svou péči o člověka,
sta met se v jedné Metě potkají.*

*»Ó srdce, v blouznění svém neuvázni!
To všechno víš, a chvěješ se přec bázní?
Zlý služebníče, mdlý a nedbalý!«
Vše na místě je, nic se nekormoutí,
jde osud věci odvážně svou poutí,
jen ty se stále děsíš úskalí.*

*Tys pozbyl klidu, prve pozbyv Pána!
Jest milost jako láska nezbádána.
Tvůj zpustlý dům tě vítej ve svých zdech!
Do jizby jdi, již hněv tvůj pustošival,
smyj její skvrny slz tvých mocný přival
a provětrej ji vzdech tvůj, vzdech a vzdech!*

*Pak, chceš-li se na výsost podívati,
svůj obraz Hospodin ti jistě vrátí,
tvá ošetří jej důvěra a víra.*

*Pak mnohé květy víti dá ti niva,
a jestli ještě Nový rok ti zbývá,
kéž svatyně se vstříc mu zotevívá!«*

Přel. Bohuslav Reynek.

Dominus noster Jesus Christus, fratres caríssimi, qui in aetérnum est cunctórum Créator.

Řeč svatého Augustina biskupa.¹

Lectio IV.

Pán náš Ježíš Kristus, bratří nejmilejší, jenž na věky jest všeho Stvořitelem, dnes z Matky se narodiv stal se nám Spasitelem. Narodil se nám dnes v čase s radostí, aby nás přivedl k Otcově věčnosti. Bůh se stal člověkem, aby se člověk stal Bohem; aby člověk chléb andělský požíval,² Pán andělů dnes člověkem se stal.

R. Congratulámini mihi omnes, qui diligitis Dóminum.

Lectio V.

Dnes se vyplnilo ono prorocství,³ jež praví: Rosu dejte nebesa shůry a oblakové dštěte Spravedlivého; otevři se země a vpuč Spasitele. Učiněn jest tedy, jenž způsobil, aby nalezen byl, jenž zahynul. Vždyť tak i člověk v žalmech⁴ se vyznává: Prve než jsem byl ponížen, zhřešil jsem. Zhřešil člověk a vinným se stal, na-

rodil se Bohočlověk, aby vinník byl vysvobozen. Člověk tedy padl, ale Bůh sestoupil. Člověk padl bídne, Bůh sestoupil milosrdně. Člověk padl pýchou, Bůh sestoupil s milostí.

R. Confirmátum est cor Vírginis, in quo divína mystéria Angelo nuntiánte concépit:

Lectio VI.

O, jaké divy, jaké zázraky, bratři moji. Zákony přirozenosti se v člověku mění: Bůh se rodí, Panna bez muže se stává těhotnou, slovo Boží oplodňuje tu, jež nepoznala muže; stala se zároveň matkou i pannou: matkou se stala, ne však porušenou, pannou, která má Syna, ale nepoznala muže⁵; trvale zavřená, ne však neplodná. Jediný zajisté bez hříchu se narodil, jehož bez objetí muže nežadostivost těla, ale poslušnost mysli zrodila.

R. Benedícta et venerábilis es Virgo María.

¹ *Serm. XIII. de Temp.*   ² *Žalm 77, 25.*   ³ *Is 45, 8.* /

⁴ *Ps 118, 67* / ⁵ *Evangelium sv. Lukáše 1, 34*

BREVIÁŘ ŘÍMSKÝ, o vigiliích Zjevení Páně, na jitřní, in secundo Nocturno.

O svatých třech králech

+ + +

Příběh svatých třech králů má svůj počátek v proroctví Balámově, jenž byl knězem Madianů, a pohanem. A ve svých mudrctvích řekl: »Vyjde hvězda z Jakoba, a pod tou hvězdou se narodí král, který bude mocný na nebi i na zemi a vykoupí všecken lid israelský.«

Když se pak mudrci v Orientě doslechli o proroctví Balámově, rozveselili se a vskutku uvěřili, že se také tak stane. Leží pak v Orientě, v zemi Indii, hora, jež se jmenuje Faus. Ta je tak vysoká, že převyšuje všechny hory v Orientě. I vybrali vládcové z mistrů dvanáct těch nejmoudřejších, již vůbec byli v zemi Orientě, a vyslali je na horu Faus. (A když jeden z nich zemřel, přišel ihned jiný na jeho místo.) A mistrům na hoře nařídili, že musí do hodiny ohlásit hvězdu na nebi či záři v povětrí, ať je spatří ve dne či v noci. Tak po mnoho časů zůstala v zemi Orientě pověst a stráž hvězdy. A čím déle čekali, tím se o hvězdě víc a více hovořilo. A věřili vskutku tomu, že přijde čas, kdy hvězda vyjde.

A v týž čas, kdy z urozené čisté Panny Marie se narodil Bohočlověk, dal Bůh, aby jeho hvězda vyšla. A dvanáct mistrů, kteří ji tutéž noc zpozoro-

vali, uviděli ji vyjít jako slunce, a rozzářila celé nebe. A nad horu se snesla jako orel, a zůstala nad ní celý den. A když pak slunce bylo v poledni, tu se hvězda tak rozzářila, že její paprsek byl krásnější a jasnější nad slunce. A že to také bylo ve svátek, vystoupila hvězda na oblohu. Také hlas promluvil z hvězdy: »Člověk se narodil, král a pán Židů, jehož lid očekával. Hledejte ho proto, a klaňte se mu.« Když pak lidé uviděli zázračnou a nevídanou hvězdu, byli postrašeni a očekávali veliký zázrak. Ale ne tak oněch dvanáct; vždyť to byla ta hvězda, již Balám před dávnými časy prorokoval.

To byli ještě tři králové daleko od sebe, a jeden o druhém nic nevěděl. I dostalo se svatým třem králům mnoha znamení a zázraků. První král měl pštrosa, který ze dvou vajec vyseděl jednoho beránka a jedno lvíče. Druhý král měl ve své zahradě vysoký cedr, který tak rostl, že byl vyšší než všechny vrchy, a ten se pohnul v hodinu, kdy Bůh se narodil. A přilétl pták na strom a pěl lidským hlasem: »Dítě se nám narodilo z Panny.« Třetí král měl paní, a ta porodila dítě téže noci, kdy Bůh se narodil. To pravilo lidským hlasem: »Dítě se nám narodilo z čisté Panny.« Tedy pro tato znamení, a také proto, že hvězdu spatřili, připravili sami, i všechen jejich lid, veliká bohatství a královské oděvy a také koně a mezy a velbloudy a veliké poklady, jak se na takové

krále sluší a patří. I šli vyhledat krále Židů a poklonit se mu.

A v Orientě je takový zvyk, že se pro veliká horka, která tam jsou, cestuje většinou v noci. A odpočívá se ve dne. A to je třeba o zemi svatých třech králů vědět, že to jsou tři země, jež se zovou Indií. A z větší části jsou to ostrovy v moři. A jsou obklopeny vodou a travinami s hady a mnoha krvelačnými zvířaty; proto je nebezpečné choditi z ostrova na ostrov. A království na prvním ostrově se jmenuje Nubia, a zemi za oněch časů vládl král, který se jmenoval Melichar. V druhé Indii bylo království, jež se zvalo Codolia, a králem tam tehdy byl Baltazar. A v třetí Indii bylo království, jež se jmenovalo Tharsis, a za oněch časů tam byl král, jenž se jmenoval Kašpar.

A Bůh ve své moudrosti dopustil, že tito tři králové, Melichar, Baltazar a Kašpar se zdvihli ze svých zemí a se svým lidem v jeden čas. A když se dostali na cestu, zjevila se jim hvězda, každému z nich, i lidu, zvlášť. A v noci jim svítila, ne jako měsíc, ale jako paprsek sluneční. A tak, za noci, táhli městy a vesnicemi; bylo to totiž ještě v časech dobrého pokoje, kdy se žádné město nezavíralo. A táhli se svým lidem a se svými náklady přes hory a doly a mnohou hrbolatou cestou, aniž se zmýlili; neboť měli každou cestu za rovnou a přímou. Nepotřebovali, ani za dne, ani v noci, žádného přístřeší, a jejich koně také ne. Nikdo z

jejich lidu nejedl a nepil nic od té chvíle co vyšli z domu až k Betlému. A každému z nich se zdálo, že cesta z jejich domova k Jerusalému netrvala déle než den pochodu a přece byli na cestě již třicet dnů.

Když pak svatí tři králové, každý ze své země a se svým lidem, přišli až na dvě míle před Jerusalém, padla na ně mlha a nečas; a tak ztratili hvězdu. V mlze přišel Melichar, král Nubie a Arabie, s veškerým svým lidem, první k hoře Kalvarii, a zůstal tam. A protože tam přišel z vůle Boží, dorazil brzo také Baltazar, král tharský, po své cestě k téže hoře. A tu se zvedla mlha, ale hvězdu neviděli. Když tam přišel král Codolie se svým lidem, byla mlha i nečas ta tam. I uviděli dobře jeden druhého, a uviděli též Jerusalém. A přestože jeden druhého nikdy neviděl, uvítali se navzájem přátelsky s velikou radostí. A ač každý z nich mluvil svým jazykem, přece si mysleli, že právě ten druhý mluví jeho řečí. I řekli si navzájem, proč přišli. Protože to byla tatáž věc, zardovali se. A protože se tak znenadání blížili k městu, k Jerusalému, zděsil se Herodes převelice. A protože jich bylo tolik, že by se do města nevešli, zůstali vně města. Když králové uviděli město, měli radost a mysleli, že tam naleznou Krále židovského. To byl císařem za krále židovského dosazen Herodes, a ten byl již hodně stár. I zeptali se ho tři králové, kde že je král židovský,

jenž se měl před krátkem naroditi. »Protože jsme uviděli jeho hvězdu v Orientě, přišli jsme, a chceme se mu poklonit.« Zděsil se Herodes se svými; a poslal pro knížata kněžská a pro písáře, a tázal se jich, kde že se Christus měl narodit. Tu všichni řekli: »V Betlémě, městě judském, jak je také psáno v proroctvích.« Když to Herodes vyslechl, prosil krále uctivě, aby k němu zas přišli. A tázal se jich, jak je tomu dlouho, co uviděli hvězdu. Pak je poslal do Betléma, a řekl: »Jděte tam, a ptejte se pilně po dítěti. A až je naleznete, oznamte mi to, ať také jdu, a pokloním se mu.«

Když to vyslechli, odjeli tamodtud. A když vyšli z města, ukázala se jim opět hvězda. Podivili se tomu, a zaradovali se. Šla před nimi, a když je dovedla až k Betlému, jenž leží necelé dvě míle od Jerusaléma, našli na cestě pastýře, na téže místě, kde se jim zjevil anděl, zvěstovavší jim Christovo narození v Betlémě. Jak pastýřové uviděli hvězdu, běželi ke králům, a pravili: »V takovéto záři se nám zjevil anděl, a zvěstoval nám narození Boha.« A pověděli králům, jak anděl s nimi mluvil a jak spatřili dítě a matku. To slyšeli králové a jejich lid rádi, a naslouchali pozorně. A po tu dobu, co králové mluvili s pastýři, rostl víc a více jas a záře hvězdy. A když se pak králové loučili s pastýři, dali jim veliké dary a královské oděvy. A následovali hvězdu, a k Betlému přišli o sextě. A hvězda je dovedla až do stáje v

níž byl Bohočlověk. Tu se hvězda tiše zastavila, a v malé chvíli rozdělila mezi zeď a jesle takový jas, že stáj a vše, co bylo uvnitř, bylo ozářeno. A potom vyšla hvězda opět nad jesle, ale záře zůstala ve stáji. Tu vešli svatí tři králové dovnitř a dali děcku a Marii své dary.

A dítě bylo až po ramena ovázáno a převázáno ohavným šátkem. A leželo v jesličkách na slámě před oslem a volem. A Maria byla oblečena v bílý plášť, který se zapínal nad levou rukou a přikrýval, až na obličej, i hlavu. A seděla na jeslích, a pravou rukou nadzdvihovala hlavu děcka. Když pak králové políbili zemi, což jest dosud zvykem v oněch zemích, položili zbožně svoji oběť na klín Panny, k hlavě děcka. Král Melichar, jenž obětoval Christu zlato, byl z nich třech postavou nejmenší. A Baltazar, král Codolie, nebyl ani velký ani malý. Kašpar, král Tharsu, byl z nich největší, a byl to černý mouřenín. To je také dobře vědět, že tři králové přinesli ze svých zemí mnoho drahocenných skvostů, aby je obětovali králi, který se narodil. A přestože viděli, jak Ježíšek leží v jeslích u veliké nouzi, bylo jim, jako by ležel na překrásné posteli. A přišli do takových rozpaků a bázně, že zapomněli na vše, co přinesli ke cti děcka. A když své poklady vyložili, nebyl nikdo z nich s to obětovat víc, než co se mu prvního namanulo. Tak byl král Melichar první, jemuž do ruky přišlo třicet zlatých fenniků, a ty obětoval

dítěti. Potom obětoval král Baltazar, jemuž do ruky přišlo kadidlo. Naposled přišel král Kašpar, a obětoval myrrhu. Tak byli při oběti všichni tři rozrušeni a plni zbožnosti, a také v tak veliké bázni, že snad ani neslyšeli, jak Maria, Panna, říkala při oběti každého krále, ukláníc hlavu: »Bůh Vám odplatí!«

Když pak svatí tři králové dali dítěti své dary, počali sami, jejich lid, a také jejich dobytek jísti a pítí podle své přirozenosti. Neboť Bůh je dovedl z Orientu až do Betléma beze všeho jídla a pití, a beze všeho spánku. V Betlémě zůstali den, odpočívajíce podle potřeby své přirozenosti. Potom řekli lidu proč přišli a jak je sem ve velikém zázraku přivedla hvězda. Židé byli tím zle zahanbeni, neboť ač dobře věděli, že Christus se má v Betlémě naroditi, nechtěli tomu uvěřit.

A když pak byli v Betlémě den, zjevil se jim ve spánku anděl a řekl jim, aby se nevraceli k Herodovi, ale aby šli jinou cestou. Hvězdu již potom neviděli, a zemí se museli bráti za pomoci lidí, kteří jim ukazovali cestu. A nadále museli jísti a pítí a spátí jako druzí lidé. Ze své země šel každý z nich svou zvláštní cestou, nazpátek se však vraceli pospolu. A táhli mnoha cizími zeměmi a všude řekli lidu, co viděli a slyšeli. I byli důstojně přijati. A nemuseli platit ani útratu ani stravu až k hoře Faus. A co před tím přešli za třicet dnů, museli nyní jít dvě léta, a to proto, aby sami a

druzí lidé tím lépe poznali veliký rozdíl mezi díly Božími a díly lidskými.

A když pak přišli k hoře Faus, dali na ní vystavět s velikým bohatstvím a nádherou kapli ke cti krále, jehož hledali a našli. A dole pod horou bylo město, jež se jmenovalo Sodella; tam zůstali v poklidu po své veliké práci. A též si vymínili, že tam po své smrti budou pohřbeni. A když se nyní vrátili, dostavila se ze všech zemí knížata a páni a také jejich lid, a přijali je s velikou ctí, jak se také slušelo, a veselili se z jejich příchodu. A když lid uslyšel o velikém zázraku, který Bůh s nimi učinil, měl je napotom ve veliké úctě a ve veliké vážnosti. Když pak spravili mezi sebou své věci, odebral se každý se svými domů, a uctívali a dobrořečili Bohu, a každému pověděli, co slyšeli a viděli. A dali také ve všech svých chrámech vymalovat Děťátko s křížem. Tehdy zanechalo mnoho pohanů modloslužebnictví a klaněli se Děťátku jako pravému Bohu.

A do kaple, jež byla vystavěna na hoře Faus, přicházeli denně ze vzdálených zemí obchodníci a množství lidu, aby se jim dostalo milosti dítěte, neboť od té doby, co se svatí tři králové vrátili z Betléma, snažili se všichni lidé o ctnostnější, čistčí život. A v zemi Orientě se potom o této zvěsti dlouho mluvilo.

Když pak Náš Pán Jesus Christus byl umučen

a zmrtvýchvstal a nanebevstoupil, byl Sankt Tomáš, z vůle Boží, poslán do země Indie, aby kázal Christovu víru v zemi, z níž byli svatí tři králové. I počal lidu kázati, a kázal v mnoha zemích a ostrovech, a mnoho lidí obrátil. Neboť znamením Svatého Kříže vypudil zlé duchy z lidí a uzdravil je od mnoha neduhů. A když přišel do pohanského chrámu, uviděl tam namalovánu hvězdu a dítě s křížem. I pověděli kněží Sankt Tomáši, jak dlouho dychtili po hvězdě na hoře Faus, a jak, když se objevila, vytáhli králové a našli dítě a obětovali mu. Když to Sankt Tomáš uslyšel, zaradoval se a kázal o Umučení a Zmrtvýchvstání a také o Nanebevstoupení Našeho Pána Jezu Christa; a jak sám tomu nemohl zhola uvěřit, dokud nevložil svůj prst do ran. A tak chodil nyní Sankt Tomáš všude po městech a po zemi, a obracel lid, a modloslužebné chrámy světil Bohu k chvále a ustanovil potom biskupa a druhé, jež Bohu sloužili podle zvyku křesťanského. Potom přišel do země, v níž byli svatí tři králové; ti byli velmi nemocní věkem. A když k nim přišel, poučil je důkladně o Jezu Christu, jemuž přinesli oběť. A zvlášť jim řekl o křtu, bez něhož nikdo nemůže být spasen. Potom byli s veškerým svým lidem od Sankt Tomáše pokřtěni, a byli tak naplněni svatým Duchem, že spolu se Sankt Tomášem naslouchali Slovu Božímu. Pak táhli svatí tři králové se Sankt Tomášem a vším svým lidem na horu Faus.

A kapli, již sami dali před tím vystavět, vysvětil Sankt Tomáš ke cti Ježíška a Panny Marie. A o velikých zázracích, jež tam Sankt Tomáš činil, šla taková pověst celou zemí, že až z dalekých zemích přišlo k hoře Faus velké množství lidu. A tím byla křesťanská víra rozšířena a rozmnožena, a také vystavěli mnoho kostelů k chvále Boží. Potom ustanovil Sankt Tomáš svaté tři krále arcibiskupy, a ti opět biskupy, a dosadili opaty a kněze, a to, čeho je třeba ke službě Boží. A kde byl chrám modloslužebníků, zasvětili jej ke cti Jezu Christa a jeho milé matky Marie. Také je Sankt Tomáš poučil, jak mají sloužit mši a žehnat Tělo Našeho Pána Jezu Christa, a mimo to zvlášť o křtu, aby to nikdy nezapoměli. A potom vzal si od nich dovolení a odebral se na ostrov indický, kde byl umučen.

Druhého roku, dřív než zemřeli, obeslali svatí tři králové všechna knížata a pány, a také biskupy a kněze, i všechn obecný lid. A pravili, že jsou nyní již ve věku, kdy již nemohou vůbec pracovat. Neměli žádné děti, a nikdo z nich ani ženu, s níž by nějaké dítě mohl mít. A napomínali všechn obecný lid, aby stál pevně a neochvějně ve víře, již je vyučil Sankt Tomáš. Také pravili: »Protože nemáme více Sankt Tomáše, vyvolíme s obecnou radou jednoho, který nás bude učit místo něho. Toho budeme všichni poslušni, a budeme mu poddáni ve věcech duchovních. Ta-

ké, na počest Sankt Tomáše, se bude po věky zvat Tomášem patriarchou. A také mu budou všechna knížata a páni a všecken obecný lid po celé zemi dávat desátky a budou mu poddáni.« Tehdy byli všichni zajedno, že se má vždy vyvolit takový moudrý muž. I vzali jednoho — jmenoval se Jakob a byl biskupem v Alexandrii — byl to muž zbožný, jenž do země přišel se Sankt Tomášem. A ještě dnes, v jejich zemi, v Indii, jsou poddáni svému patriarchovi, tak jako my papeži. Protože svatí tři králové neměli žádných dětí, byli s veškerým lidem také zajedno v tom, že vyvolí zbožného muže, a urozeného, jenž bude pánem celé země. Tak byl Tomáš patriarchou v duchovních věcech, a kněz Jan ve světských. Až do dnešního dne je to známo po celém světě a jsou mu tak poddáni, jako my císaři.

A když byli toto vše svatí tři králové vykonali, rozdali také svým přátelům, kteří pocházeli z královského rodu, mnoho zemí a ostrovů; a ti se pak povždy nazývali knížaty z hory Faus. Podnes je také tento rod v zemi Indii nejvyšší a nejmocnější šlechtou. A když se počítal od narození Christa rok tisícítrístýpadesátýprvý, byla dvě mocná knížata z tohoto rodu na papežově dvoře.

Když nyní uspořádali všechny věci podle vůle Boží, odebrali se do města Sodella a umínili si zůstat tam až do svého konce, a žili pak ještě dvě léta. I zjevila se jim před svatým dnem vánočním no-

vá, jasnější a vzácnější, hvězda. I srozuměli z toho, že se naplnil jejich čas, a že se mají odebrat z tohoto světa; i řekli lidu, že je Pán Bůh povolává. Dali tedy zhotovit ve městě Sodelle, v kostele, jež sami dali vystavět, hrob, do něhož mají být pochováni podle královské důstojnosti. A o těchže Vánocích započali božský obřad se svým kněžstvem. Když potom, osmého dne, král Melichar konal obřad mše, sklonil před vším lidem svou hlavu a beze všech bolestí odevzdal svou duši. I dožil se stošestnácti let. I oblékli ho pak druzí dva králové v šat, jež měl jako biskup a nesli ho s knížaty a pány, a přede vším lidem, k hrobu, a řádně ho pochovali s velikou úctou. Potom, příštího dne, když král Baltazar z Codolie konal obřad mše, sklonil svou hlavu, a zemřel také beze všech bolestí; a bylo mu stojedenáct let, a za chvíli nesl ho poslední král také tak důstojně ke hrobu. Šestého dne potom, když král Kašpar z Tharsu důstojně obřad konal, obětoval svou duši beze vší bolesti přede vším lidem. A za chvíli nesla ho knížata a páni velmi důstojně k hrobu, a byl stár stoosm let. Ve chvíli dali od sebe těla dvou králů. A položili krále Kašpara mezi ně. A jako navzájem žili spolu v lásce, tak se také nerozdělili od sebe po smrti.

Zrovna jako Bůh konal skrze svaté tři krále mnoho zázraků za jejich života, tak činil i po jejich smrti. A dovolávali se jich kdo, ať zdaleka

či zblízka, na vodě či na zemi, nebo je-li kdo postižen nemocemi, tomu Bůh milostivě pomůže na přímluvu svatých třech králů. A tak chodilo velké množství mnohého lidu ze vzdálených končin k jejich hrobu.

Potom, po mnoha letech, když se v Orientě křesťanská víra hojně rozšířila a rozmnožila, přišel Zlý Duch a mnohými kacířstvy zasel koldokola své símě. Proto se také těla svatých třech králů nechovala v žádné úctě. Neboť v zemích byli věřící rozštěpeni, a země na sebe nevražily. A když pak kacířstvo v zemi sesílilo, a když lid se odtáhl od poslušenství ke knězi Janovi a patriarchovi Tomáši, tehdy přijal zase své modly. A město Sodela, a ti co tam bydleli, a ti ze země svatých třech králů byli mezi sebou na smrt znepřáteleni. I vzal si každý z nich tělo svého krále zpět, a odvezl ho domů do své země. Tak zůstali po dlouhý čas oddělení, dokud Bůh nepomohl svojí milostí, aby byli zase pospolu.

Za těch dob vládl Římskou říší Konstantin, jehož na křesťanskou víru obrátil svatý papež Silvestr, a také ho uzdravil z malomocenství. Ten poslal svou matku Helenu do Jerusalema, aby tam vyhledala Svatý Kříž. A když ho ona našla, vydvihla ho a postavila nádherný, veliký kostel, do něhož uložila Svatý Kříž a vrch Kalvarii, na níž byl Christus umučen. Potom se ubírala všemi mí-

sty, kterými Christus putoval, a ustanovovala biskupy a opaty a ostatní, kteří mají sloužit Bohu. Potom myslila upřímně na těla svatých třech králů a na to, jak by je mohla nejlépe přenést. I táhla s množstvím lidu do země Indie, jež za oněch časů patřila Římanům. A zničila tam všechny chrámy model, a místo nich postavila kostely a kláštery ke cti a chvále Boží. Z toho se křesťané, již doposavád v zemi Indii žili, velmi veselili a byli posílení ve víře. Pohané a židé a kacíři byli zcela poděšeni. I počala Sankt Helena pátrat po svatých třech králech. A jako pomohl Bůh Sankt Heleně najíti Svatý Kříž, tak ji také pomohl nalézt svaté tři krále. A patriarcha Tomáš a kněz Jan ji dali těla králů Melichara a Baltazara. Ale tělo třetího krále, Kašpara, měli zpupní kacíři, a to ti Nestoriáni. Ti ji ho pro velikou nenávist nechtěli vydat a odvezli ho na ostrov, jenž byl silný a pevný a jmenoval se Egrosilla; a ukryli ho na docela tajném místě. Ne snad proto, že by mu chtěli prokazovat úctu, jako spíše ze zlosti a nenávisti. Když to pak císařovna uslyšela, vyslala k nejmocnějším nestoriánům na ostrovy urozené vyslanstvo, a prosbami a mnohými dary docílila, že ji vydali také třetího krále. Ale za to musela dát svaté tělo Sankt Tomáše. To tam dosud leží mezi nejhoršími kacíři na světě. A když Sankt Helena měla těla svatých třech králů, poslala je do nejmocnějšího města, Konstantinopo-

le, které vystavěl její syn Konstantin, a jež je hlavním městem Řecka. Tam byla svatá těla přijata s velikou úctou a byla pochována v kostele Sankt Sofie.

Když pak císař Konstantin a Helena zemřeli, zdvihly se veliké rozbroje, a křesťanství muselo mnoho vytrpět, a také bylo mnoho křesťanů zabito. Trvalo to dlouhý čas, než se utrpení skončilo. Potom přišlo na křesťanství jiné utrpení, a to kacířstvo a nevěra. Každý také ví, že toto utrpení bylo pro křesťanství horší, než bylo před tím mučednictví. A na neštěstí odpadli Řekové pro několik artikulů víry od Římské Církve, a udělali si patriarchu, jemuž jsou ještě teď poddáni. A v tomto bezpráví zůstala těla svatých třech králů bez veškeré úcty. Proto dal Bůh Řeky a Arménce do područí pohanům. Ti pustošili zemi, dokud nepřišel král Mauricius a nezvítězil s těmi z Milána. A když císař římský získal zemi opět císaři řeckému, vyžádal si, na radu biskupa Costrida, těla svatých třech králů, a ta mu byla také vydána, neboť si jich nevážili. I dal je biskup odvézt do Milána a uložil je v kostele, jež patří kazatelům. A na jejich přímluvu činil Bůh mnohé zázraky.

A když se počítalo od narození Christa let jedenáctsetčtyřicetšest, dobyl opět Milán císař Bedřich, který zprvu táhl s množstvím lidu a poddanými na město s úmyslem zúplna a docela je

vyhladit. I oblehl je na všech koncích, takže si nemohli opatřit jídlo podle své potřeby. Tehdy císaři pomáhal biskup z Kolína, jménem Reinald, a mnoho jiných knížat a pánů. A tak dlouho obléhal město, až je mocí přemohl. A v městě byl mocný pán, jenž se jmenoval Azo z Thurnu, a na toho byl císař obzvláště rozezlen. K tomu přišel biskup z Kolína. I uvítal Azo biskupa a prosil jej o císařovu přízeň, a chtěl mu dát těla svatých třech králů a mnoho jiných ostatků; nikdo totiž nevěděl, kde leží, než on a tři šlechtici. I šel biskup k císaři a získal pánu Azovi císařovu přízeň. A říkal císaři, že pán Azo ho tajně dovede na místo, kde světci leží, a prosil ho o dovolení, aby je mohl odvézt do Kolína. I dovolil mu to císař. Tehdy poslal biskup ostatky do Kolína, kde byly přijaty s velikou úctou, a uloženy v münsteru Sankt Petra. A ještě dnes tam putuje mnoho knížat a pánů a lidu. A když je nesli dovnitř branou, bylo tam malé dítě, jež hned promluvílo, a řeklo: »Branou, jíž jste je donesli, budou zas odvezeni.« Zděsili se velice této řeči, a usoudili, že to nebyla vůle Boží. A protože je tam chtěli mít, zazdili bránu, a tak ještě stojí.

Ať také nám pomáhají milí, vyvolení tři králové, abychom Boha získali, a abychom zde, v tomto čase, byli lidé po jeho vůli, a aby se nám dostalo Věčných Radovánek. Amen.

Z „Heiligen Leiden und Leben anders genannt das Passionste“ přel. V. O.

O JEŽÍŠKU ROZMILÝ!

O Ježíšku rozmilý!

Ty Pražské velký i malý!

Synáček jsi, však dle moci

Vidíš se Bůh Všemohoucí,

Krásu Království Českého,

zbav nás ode všeho zlého.

O Jezulátko spanilé!

Jak mohlo se stát, nevíme,

Žes byl tak málo vážený

A v nepaměť uvedený,

Vhozen do prachu mrzkého,

Obrázku Boha živého.

Sedum let bylo minulo,

Cos Tvých ručiček nemělo,

Až jsi zas toho povolal,

Jenž Tebe zdávna miloval.

Ten maně do Prahy přišel,

Tebe však více nenašel.

*Cyrillus byl on jmenován,
Jemuž jsi býval dobrý Pán;
Ten svůj poklad (Tebe) hledal,
Všecky kouty jest přehledal;
Ty od kacířstva zahozen,
V smetišti byl jsi nalezen.*

*S plesáním srdce i s bolestí
Tie pozdvihl pln radosti,
Duchem, ústy pozdravoval,
Smutně nad Tebou litoval;
Pak hned na to samé bedlil,
Jak by Tie zase zvelebil.*

*To když koná dle možnosti,
Hlas naň vyšel Tvé moudrosti:
Prve mi dejte ruce mé,
A dám vám požehnání své;
Jak vy mne ctíti budete,
Tak u mne milost najdete.*

*Jaks vyřekl, taks učinil,
Jakož toho mnohý zkusil,*

*Žes trestal zavrhuující,
Naproti zas milující
Jsi retoval svou milostí
A potíešil v jich ouzkosti.*

*Malá Strana můž povědit,
Co zkusila, to vyjevit,
Kterak jsi ji vysvobodil,
Když v ní zlým hostem Švejda byl,
Těž jak od rány morové
Chránívals Tvoje ctitele.*

*Taky se nedávno stalo,
Jak do celý země vpadlo
Nepřátelův hrozná síla,
Které Tvá moc rozptýlila;
Začež Tobie, Bože silný,
vzdáváme díky povinný.*

*O Jezulátko spanilé!
Zastaň nás, vlasti nám milé!
Dej lidu Tvé požehnání
V tomto nuzném putování;*

*Mor, hlad, válku odvrát od nás,
Dobrym skončením potěš nás.*

*O Ježíšku roztomilý,
Pražanský velký i malý!
Smutných radost, potiešení,
Doufání jisté k spasení,
V Tebe Boha vtieleného
Vzýváme ctíme samého. Amen.*

POZNÁMKA. Dodal p. František Pastor s tímto přípisem: Je to stará písnička o Pražském Jezulátku. Našel jsem ji kdysi vloženou ve starém Nebeklíči («Štěpná zahrada»). Rukopis je zchátralý, ale pěkně psaný. Pravopis je podle tehdejšího způsobu, až na malou zvláštnost: *tobie, vtielení*, což jsem při přepisování ponechal. Podle všeho pochází písnička asi z polovice osmnáctého věku.

O SANKT HILARIOVI

O SANKT HILARIOVI

Hilarius, jenž se narodil v městě Piktavii, byl křesťanem a Bohu sloužil dnem i nocí modlitbami, posty, bděním a mnoha jinými dobrými cvičeními. A také svou ženu a svou dceru cvičil ve víře v Krista a kde mohl, šířil svým dobrým učěním víru Kristovu. Když byl ustanoven biskupem v Piktavii, vykonával svůj úřad velmi pokorně a vážně v bázni Boží a lidu kázal s velikou pílí o svatých třech jménech a mluvil mu o té radosti, jež jest na nebesích.

Za toho času byla země plna kacírů; to působilo Hilariovi mnoho bolesti, a mnoho jich svým učěním obrátil. Když se to dověděl císař Konstantin, rozvzteklil se, a řekl: »Jestli nezabráním jemu a Dionysiovi Milánskému a Eusebiovi v kázáních o víře Kristově, tak je pošlu na ostrovy asijské.« A když tam přišli, zakoušeli tam plná čtyři léta mnoho ústrků. I bylo Hilariovi Bohem oznámeno, že jeho dcera, již zanechal doma, se chce provdati. I poslal jí list, že má po Boží a jeho vůli zůstat pannou, dokud on se nevrátí domů. A napsal jí také, že jí dá muže, s nímž její tělo i duše budou zasnoubeny na věky. Když pak dcera dostala otcův dopis, řekla své matce: »Můj otec mi oznámil, že mě dá tomu, komu bude chtít, proto mám počkati, dokud se nevrátí.«

A hned příštího roku nařídil císař, ať se shromáždí křesťané a pohané, že vyslechne, kdo má

pravdu, a kdo ne. A kdo bude mít pravdu, bude uznán, a kdo bude mít nepravdu, bude zapuzen. I přišel tam Hilarius s křesťanskými biskupy, a s pomocí Boží a svým dobrým učením zvítězili nad kacíři. Když pak císař slyšel jejich učení a viděl sílu, jíž měli od Boha, tu je, pro Boha, prosil, aby mu odpustili, co jim předtím byl učinil. A oznámil jim, aby se vrátili zpět domů do své země. I odebral se Hilarius do Piktavie a byl uvítán velice radostně — přišel mezi své a své dceři pravil: »Drahé dítě, dám tě muži, jehož budeš milovati přede všemi věcmi. Jest to Bůh na nebi, který je pravým Bohem a pravým člověkem, a jeho láska a krása trvají věčně. Vezmeš-li si jiného muže, bude tvá radost trvat jen chvíli. Proto, drahé dítě, zasnub se s Věčnou Radostí, jež nikdy neuvadá.« I následovala dcera svého otce a zůstala čistou a pilně sloužila Bohu a za nedlouho potom křesťansky zemřela.

Když pak ji Abra, její dcera, opustila, sesmutněla matka a velice pro dceru plakala a prosila Našeho Pána, aby ji také odvolal z tohoto světa. Brzy nato také zemřela, a Bůh přijal její duši.

Tenkrát byl papež, jména Lev, a byl to kacíř, a povolal mnoho biskupů do své rady, a ti přišli. Ač nepozván, přišel Sankt Hilarius také. Když to papež uslyšel, velice se rozkatil a nařídil, že se nikdo nesmí proti němu postavit a že mu také nesmí dělat nižádných potíží. A když vstoupil, řekl papež: »Ty jsi Gal.« Tu odpověděl on: »Jsem

galské země biskup.« Tu pravil Lev: »Tedy já jsem římského stolce soudce.« Řekl Hilarius: »Ty jsi Lev, papež, to přece nejsi z rodu Judova a sedíš-li, a soudíš, přece nesedíš na stolci spravedlnosti.« Papež povstal hněvivě a pravil: »Počkej zde chvíli, než se vrátím, já ti pak dám co sis vysloužil.« I řekl Hilarius: »A jest-li se sem nevrátíš, kdo má za tebe odpovědět?« I řekl papež: »Vrátím se v okamžení a pokořím tvoji nadutost.« Z nouze odešel papež do své komnaty a zemřel náhlou smrtí, a vzal tak docela nekřesťanský konec. A když nikdo proti Hilariovi nepovstal, posadil se na zem a jsa velice snášlivý, pravil: »Boha Všemohoucího jest veškerá země a vše, co na ní jest.« I učinil Bůh veliké znamení se Sankt Hilariem, neboť vyvstávala země pod ním, až seděl tak vysoko jako ostatní. A brzy na to bylo mu řečeno, že papež je mrtev. I povstal Hilarius, kázal biskupům a utvrdil je ve víře Kristově. Potom všichni biskupové odjeli zpět domů.

A brzy na to Sankt Hilarius onemocněl. I odporoučel s velikou zbožností svoji duši Bohu. A když umíral, sneslo se nad něj z nebe veliké světlo. A tak skončil ve světle, a jeho duše odlétla do Věčných Radovánek. A nechť nám se též dostane, toho, abychom byli od andělů na nebesa doprovázeni, kde se budeme věčně radovati.

Amen.

Z „Die Heiligen Leben und Leiden anders genannt das Passional.“

R Á J

(Starobretaňská kostelní píseň)

*Mně bude dobře, Pane,
až moje duše stane
tam v ráji blízko Tebe,
kde stkví se tvoje nebe.*

*Ach, co mi po vší moci,
a lehké moje hoře,
když mohu dnem i nocí
žít, jen se Tobě koře.*

*Své oči zdvím vzhůru;
jak holubice bílá
se vznesu k nebes kůru;
kéž v ráji bych již byla.*

*Pojď, přijď si pro mě, smrti,
vše na zemi mě drtí.
Je na obtíž i tělo,
jež Krista chtělo.*

*Teď čekám v klidu, tiše,
svůj konec po té slotě.
To vidím svého chotě,
když patřím na Ježíše.*

*Má duše ráda vzletí,
kam tak rád skřivan vzlétá.
A kletá pouta světa
Vám, nechám, země, smetí.*

*V ráj blažený pak letíc,
tu minu hvězdy, měsíc,
i jasné slunce minu —
vždyť k Božímu jdu Synu.*

*A tohle řeknu v ráji:
Žij blaze, rodný kraji,
žij blaze bol i nářek,
žij, duše bez přetvářek.*

*Žij blaze, trudný hříchu,
žij srdce, odhod' pýchu,
žij marné putování,
žij blaze, nouze, lkání.*

*A stěží nyní lstivost
i zlost se na mě doptá,
má obojí přec výhost,
já ležím chladná, mrtvá.*

*Mé tělo podobá se,
hle, lodi ztroskotavší.
Ač neslo v každém čase
mou duši, jak vrak straší.*

*A nebude již vrátce
má loď plout bahnem chtíče.
Ty, smrti, jsi můj strážce,
a dáš mi k ráji klíče.*

*Když k ráji vzhůru letím
a ohlédnu se nazpět,
ach, jakým je to štěstím,
že nevrátím se na svět.*

*Viz, tamhle, to již stkví se
má, nebes, ráje brána:
tam stojí, čekajíce
mě, světice, i Panna.*

*A spolu jdeme na hrad,
kde Trojice má sídlo,
víc nemusím se starat,
jak seženu své bydlo.*

*Zde moje duše vidí:
Bůh; jenž jest Otcem lidí,
dal vládu Synu Svému
a Duchu Blaženému.*

*A zřím zde Pána Krista,
i jeho tvář tak tichou,
ta bude dozajista
mou věkověčnou licho.*

*I řekne Ježíš: Přístup,
k mým vyvoleným přístup,
má lilie jen přístup
a v nebi vzkvetej! Přístup! Amen.*

Přel. V. Opatrný.

Josef Emonds

O zlé moci

Apoštol Pavel viděl křesťany v boji s mocnostmi a silami v povětrí a napomíná je, aby tento boj statečně dobojovali až do konce.

Bývali jste mrtví ve svých přečinech a hříších, ve kterých jste kdysi kráčeli v duchu doby tohoto světa, podle knížete moci v povětrí, onoho ducha, který ještě teď působí mezi dětmi neposlušnosti.

Jest tedy nějaká moc, nějaký kníže v povětrí. Není z masa a krve. Jest neviditelný v povětrí; shůry rozhlížejí se jeho oči po lidech a slídí po své kořisti. Pak ale nepřichází nápadně a s hřmotem jako nějaký netvor, aby chytal lidi. Zůstává skryt. Vysílá tisíce svých poslů. Neboť má tisíce rukou a tisíce očí a počet jeho pomocníků jest nescíslný.

Říkáte, že je to báj anebo nepodařený pokus o pohádku s chmurnými rysy. Dejte pozor, aby vás kníže nezklamal právě tím, že to tak lehkou vážíte, že tak snadno přes to přecházíte. Takto si

zlý nepřítel často počínal: udělal se malým, zůstal zakrnělý a scvrklý ležet na cestě, aby přihlouplí lidé ho našli a vzali s sebou. Pak byl uvnitř a shodil masku. Vypravuje se, že musil jednou vyjít z jistého člověka, protože síla milosti Kristovy mu toho člověka odehnala. Tu prý prosil: Dovol, abych vešel do metlice na cestě! Nebylo mu to dovoleno. Neboť snadno mohlo dítě utrhnouti metlici, aby si s ní hrálo, a unavený muž na cestě snadno ji mohl strčiti mezi zuby a byli by tak uvedli do sebe zlého ducha.

Lid říká: je něco ve vzduchu. Lid má někdy jemný nos a zrovna jako zvíře čenichá svého nepřítele a větrí roztaženými chřípěmi nebezpečí v povětrí. Jest něco ve vzduchu, něco co je lidskému pokolení záhubné. Někdy se zdá, že byste to mohli uchopit; někdy je člověk se svým větřením docela sám, zatím co jiní lidé si nerušeně a nazdařbůh žijí.

Kníže temné moci v povětrí. Neobjevuje se před lidmi jako temný. Vzal na sebe šat jasný, šat plný světla a toto své světlo vrhá bez míry na lidi. Jasná jako den je noc, zpíval básník, popisuje hrůzně velkou moc požáru v noci. Dnes jest noc

osvětlená jako den; soumrak a hvězdy ztratily své místo. Neplyne snad toto nestoudné světlo městské noci z neviditelného knížete povětrí?

Hleďte nyní. Pro tento jas noci jest činná celá armáda hlav a rukou a nemyslete si, že snad jsou účastni jenom ti, kteří mizejíce ve svém pádu ještě jednou se zastkvívají, lidé, kteří sami sebe vyžívají a ztravují, opadávající květy, které bez vůně a aniž nasadily plodu po krátké době květu, po křečovitě činném a krátkém pokusu uměle udržeti se v květu, opadávají a je po nich.

V tomto životě pod brutálně jasným světlem tkví moc a tato moc působí dále nežli se myslí. Šaty dělají člověka, říkají lidé. To souhlasí. Šaty mají utvářející i zhoubnou moc. Mnoho a mnoho z toho, co na sebe berete jest upraveno výslovně pro světlo noci. Chodíte si tedy svou cestou v hávu vasalů knížete povětrí.

Lidé říkají: vzali jsme svůj život sami do rukou. Život? Nikoliv, vylámali kusy a rozdělili je; vrhli se na kousky kořisti a ztratili při tom život a zničili jej. Také jej sami nevzali do rukou, ale činili tak, jak jim poroučel kníže nestoudného jasu a vědění a požitku. Tak to jest, ale oni sami to neví.

Ve světle knížete jsou lidé holí a nazí, a není dobře, že takto jsou, neboť život se rozplývá a lidé při tom hynou. Není nic platno, chtějí je moudrými rozumovými důvody naučiti míře a zodpovědnosti. Takové cáry nepříkrývají. Jak by také bylo možno vyhnati ďábly Belzebubem a osvícenstvím a rozumem knížete nestoudného světla?

Pán Bůh kdysi udělal lidem oděv, vypravuje Písmo. Oni sami to nedovedli. Dovedli se jen skrývat, když stud se jim snesl nad hlavy. Není to myšleno tak, že šaty mají býti měřeny ve jménu Božím a že se má při tom tropiti hluk. Tak lehce to nejde.

Jest oděv Boží pro lidské plemeno. Ten nosili Adam a Eva před hříchem. Ten nosila Svatá Lucie, když jí chtěli vrhnouti do hříchu. Ten nosilo mnoho křesťanek, když je bez ochrany a pokrývky stavěli před nepřátele a do nestoudného jasu. Tento oděv může dáti jen sám Bůh. Chceme obléci Pána Ježíše Krista. U křesťanů vychází totiž všechen růst a utváření z nejvnitřnějšího jádra bytosti a to jest umístěno tam, kde člověka volají síly milosti Boží. A je takový druh nevěry, jisté pohanství, které tohoto jádra neuznává a které

pohanským tříštěním a na vlastní pěst chce vše samo upravit.

Ve velkoměstě není již žádného místa pro organický růst a vývin. Květiny se tam staví; narostly jinde. Neztrácejí proto svůj smysl, že je tam lidé staví, chtěl bych říci: vyjadřují svůj smysl hlouběji než tam, kde stojí spjaty se svým růstem.

Když si ve městě v květinářském obchodě vybíráš květiny, které chceš darovati, — a máš velký výběr — tu všechny, které tu stojí, jsou přetíženy smyslem a významem a ježto jim dáváš jistý úkol jakožto poslům, vybavují ze sebe plnost svého bytí. Bývá to tak silné, že před kyticí bílých růží, — vznáší se nad nimi něco ze závoje, jakým obestírá Botticelli své Madonny — se cítíš uchopen až na dně svého srdce. Celý svět, který obklopuje růže, jako by nebyl. Tebe neruší myšlenka na místo, na kterém vyrostly a rád se vzdáváš požadavku, který klade vědění odkud jsou, ježto tu jsou a kvetou tak intensivně, takřka k nahmatání, k uchopení ve svých jasných obrysech a osamocnosti.

Tak se mi zdá, že organické se teprve ve městě uplatňuje celým svým obsahem. Opravdu, člověk

je to, před kterým to tu kvete, od dřívějška; a venku to kvete před Bohem. Člověk natáhl svou ruku a květina musí kvésti pro něj. Květina musí kvésti pro člověka a rozvíjí se v jeho rukou. A člověk sám? Nelze aby sám sebe měl. Kdyby to mohl, byl by musil přemoci smrt. Nepřemůže ji. Dívá se mu stále přes rameno.

Člověk sám sebe nezažívá jako jednoty a plnosti. Jest jednotný a naplněn když vešel, když se vrátil domů, když jest přijat jako celek.

Držíš kytici bílých růží v ruce. Ční ti ve své uvolněnosti a osamocení svým životem — smysluplným žitím bílých růží — do obličeje. Vrážejí do tebe; ano, ale do čeho? Jest na tobě něco, co se dá přirovnati k onomu závoji, jenž obestírá tu vonnou bělost. Tam tě zasahují.

Mohu si myslet, že lidská bytost není s to udržeti v tom nestoudném jasu kytici bílých růží ve svých rukou, prostě nemůže. Že jsou těžké a ruka klesá, že mají trní a ruka sebou trhá, že oslňují a srdce se chvěje, že lidská bytost vědoucího, požívačného jasu stojí před růžemi bídně a žalostně nahá a že ze studu, který v ní vystupuje, přikrývá rukou svou tvář. Proč? Protože celá je-

ho bytost se před Věčným stydí za svou nahotu. Před tím, který ji objímá a drží. Tak jako se třese ptačí tílko v ruce toho, kdo je chytil.

Jak je bláhové chtít uzdraviti určitou oblast života samu o sobě; podařilo se ti to, jedy vtrhují do ní znovu ze sousedství. Nahotu ti nelze zahojiti tím nebo oním šatem. Nahotu duše si musíš nechatí obléci Pánem. »Vezmi bílé roucho«, řekl při tvém křtu, když jsi oblékal Ježíše Krista. Vezmi roucho úcty a bázně, praví k tobě tvoje duše, když sám jsa oblečen přistupuješ k nějakému dílu a k nějakému životu. Vezmi je a přioděj ten kousek světa úctou a bázní.

Proti knížeti povětrí stavíme Královnu a falešné světlo hasne. Jitřenka vychází. Je to ona Královna, která se celá nechala obléci v milost a úctu a bázeň: Maria.

Z němč. O. Pastorova.

O SANKT ANEŽCE

O SANKT ANEŽCE

Anežka byla Římanka a také křesťanka a Boha milovala a pilně mu dnem i nocí sloužila. A při tom byla také krásná a pěkné postavy. A ač byla mladá, byla v svém srdci moudrá a v Boha pevně věřila, a s velikou pílí se učila Svatému Písmu a chodila do školy.

A jednou, když šla ze školy, bylo jí tehdy třináct let, uviděl soudcův syn, že je hezká a něžná. I pojal k ní velikou lásku, ucházel se o Sankt Anežku, a prosil ji, aby si ho vzala za muže. A říkal, že jí dá nejen veliké dary, ale i šlechtictví a majetek. Sankt Anežka toho nedbala, a to, oč prosil, i to, co sliboval, bylo jí na nic, neboť milovala Boha nade všechny věci. Soudcovu synu řekla: »Zmlkni, ty bráno smrti, všechna tvá společnost jest hříšná, a tvé tělo je mi k ničemu. Opovrhují tvou radou a tvými dary, a tys pro mne

jako sen. Budu mít urozeného ženicha. Někdo jiný si mě vyvolil před tebou, jehož radu budu následovat. Jest o mnoho bohatší, urozenější a důstojnější než ty, neboť jeho matka jest čistá panna, a jeho otec neměl ženu. Toho ženicha budu milovat nade všecko. Jeho láska mi nebere mou čest, a čím je mu mé srdce blíže, tím je čistčí. Mou ruku ozdobil prstenem víry, a krk a pravou ruku mou vzácnými drahokamy. Oděl mě bohatým oděvem, jenž jest posázen zlatem. A poctil také můj obličej a rozprostřel se na něm, a nechci být nikoho jiného. A ústa má a mé líce zrudly jeho spanilou krví. Objal mě svými rameny, a potěšil mě tak velikou, nepopsatelnou milostí, že mohu být živa jen jeho vůlí. Proto odstup ode mne i se svou nečistou radou a dary.«

Když pak mladík slyšel jak ho odmítla a že ho nechce, byl zarmoucen a odešel do domu svého otce. Bolem tak zeslábl, že musil ulehnout, a pro hoře nemohl ani jíst ani pít. Jeho srdce bylo neustále u ní, vždyť byla tak hezká a sličná. Když jeho otec viděl, že je tak nemocen, vyhledal mu lékaře, a ti pravili, že mu neschází nic, že však jen touží po jedné panně; a on že má k ní jít, aby si ho vzala. Jak to otec uslyšel, šel k ní, a pravil: »Musíš si mého syna vzít, jak také radí tvoji přátelé.« Ona odpověděla: »To nikdy neudělám z mnoha příčin, které jsem tvému synu řekla. Neboť já chci splniti vůli svého chotě, a chci míti

jeho. Nesluší se pro mne, abych ho opustila. Vždyť on jest urozenější a bohatší a důstojnější než tvůj syn. A proto mi nepřijde ani na mysl, abych ho opustila. A též proto je tvá prosba marná.« I řekl jí soudce: »Kdo jest tím ženichem, jehož sis vybrala za muže, a na němž tolik lpíš.« Tu mu řekl jeden člověk, který stál vedle něj, že je křesťanka. A řekl mu: »Ta má Krista tak ráda, že ho nepustí a raději zemře.« Když to soudce uslyšel, zesmutněl, neboť to byl pohan.

Když se potom obrátil, prosil Sankt Anežku, a slíbil jí všechno své zboží, vezme-li si jeho syna. I odpověděla mu: »Nic naplat, nechci stejně nikoho jiného, než toho, koho si vyvolila má nevinost. A chceš-li cokoliv se mnou činiti, učiň to rychle, neboť se nepodrobím ani tobě, ani tvému synovi.« To když soudce uslyšel, rozzuřil se, a pravil: »Jestli nepovolíš, budeš dána do veřejného domu. A tam musíš, ať již ráda či nerada, ztratit svou nevinost.« I myslil si soudce, jak se jí tím pomstí, a vyhrožoval jí. A přece, pro její urozené přátele, nechtěl jí způsobit žádného příkoří. I vytasil se s tím, že, je-li křesťanka, nikdo že jí nepomůže, když ji bude chtít mučit a trestat. Toho se nezalekla, a soudci řekla: »Nebudu obětovati tvým nečistým bohům, dokud budu na živu. A nebojím se toho veřejného domu, neboť Anděl Boží ostříhá moji čistotu.«

Pevný postoj a slova rozzuřila soudce. I řekl

svým služebníkům: »Svlékněte ji, ať se hanbou propadne, a odveďte ji do veřejného domu!« A když ji sluhové táhli nahou, zahalil ji její ženich Jesus Christus v krásné plavé vlasy, jež byly tak dlouhé, že ukrývaly celé její tělo; a tak její nahotu nikdo neviděl. Tomu se nevěřící velice podivovali. A když potom táhli Sankt Anežku do veřejného domu, přišel anděl a oblékl ji v krásné šaty. A byla okolo ní taková záře, že nikdo nemohl nic viděti!

Tu přišel soudcův syn se svými druhy do veřejného domu, a chtěl k ní jíti. A řekl svým druhům, aby stáli u dveří, a dávali pozor, aby se mu nic nestalo. Když ti uzřeli onu velikou záři kolem Sankt Anežky, zděsili se, a stáhli se. A když soudcův syn byl uvnitř, vysmíval se Sankt Anežce, a křičel na své druhy: »Teď bude mít pravou bázeň!« A když se přiblížil k záři a chtěl ji v té záři uchopit, zardousil jej Zlý Duch. Když vstoupil dovnitř jeden z jeho druhů, a chtěl vidět, jak se mu vede, uviděl, že je mrtev. I vykřikl hlasitě: »Hleďte, ta zlá děvka zabila soudcova syna.« Když to uslyšel jeho otec, řekl Sankt Anežce: »Ó, ty hnusná ženo, jaká kouzla jsi to provedla na mém synovi?« Ona odpověděla: »Já jsem ho nezabila. Chtěl, za pomoci zlého ducha, provésti se mnou zlou vůli. A ten ho zabil.« I odpověděl soudce: »Jestli se to nestalo pomocí čar, tedy prosím tvého Boha, o němž ty hovoříš, ať oživí mého syna.«

I pravila Sankt Anežka: »Je zřejmé, že síla Boží to může učiniti.« A s opravdovostí volala k Bohu, a prosila ho, aby pro svou slávu vzkřísil mladíka ze smrti. I vyslyšel ji brzo Bůh, a mladík, oživ, povstal, a pravil: »Není nic jiného, než pravý Bůh na nebesích a na zemi a na moři, a je to Bůh křesťanů.« Tu pravili kněží pohanů: »Zabte tu čarodějnici! Neboť pro své cíle používá kouzel.«

Nyní by byl rád soudce Sankt Anežku propustil, ale nemohl to udělat k vůli císaři. Povolal proto jiného soudce na svoje místo, a sám odtud utekl. I nařídil ji také ten soudce, aby obětovala modlám, ale ta odmítla. I nařídil udělat velikou hranici a Sankt Anežku dal postavit dovnitř. I stalo se znamení: oheň se rozdělil ve dvě, a ničeho ji neudělal. Tu prosila Sankt Anežka Boha, a pravila: »Všemohoucí Bože, prosím tě, chvále tě za Tvoji milost, již jsi mi učinil, abys, pro svého Syna Ježíše, dal vyhasnout ohni na mé straně. A já, je-li to tvá vůle, přemohu jejich hrozby.« Když to soudce uslyšel, rozzuřil se a nařídil probodnout ji mečem. To sluhové vykonali. Tak zemřela, a její duše byla Bohem přijata v Radovánkách. Pak přišli přátelé Sankt Anežky a tajně a s velikým žalem pohřbili její tělo. Byli velice zarmoucení, a lkali pro ni po osm dnů. Bděli celou noc a plakali u hrobu. A osmé noci uviděli u jejího hrobu mnoho krásných panen. Ty byly oblečeny v krásná roucha. A u ruky panny (Anežky) stál krásný,

bělostný beránek. I rozveselili se všichni z oněch krásných tváří a Sankt Anežka těšila své přátele, kteří ji oplakávali.

I nám pomoztež Sankt Anežka, abychom od Boha po tomto životě získali Život Věčný. Amen.

Z „Heiligen Leben und Leiden anders genannt das Passional“ přel. J. V.

Metafysický výklad úkonů duše.

I.

Úkony intelektuální.

§ 1. — VYLOŽENÍ SCHOLASTICKÉ NAUKY O MECHANISMU POZNÁNÍ RACIONÁLNÍHO.

1. Problém, který máme řešiti — Bez přílišné námahy chápeme, že ten neb onen hmotný předmět působí na schopnosti poznávání smyslového, hmotné jako on. Může vskutku vejíti ve styk s hmotnými ústroji těchto schopností, působiti na ně a vyvolati takto oživující reakci, která vzbudí vněm. Rovněž nic se nepřičí tomu, že vněm vtiskuje svou stopu do vnitřních smyslových schopností paměti a obraznosti. Ale jak vtisknutí hmotné, organické, pocházející od předmětů, může přejíti dále tak, že uvede v činnost schopnost poznání duchovního, zbaveného ústroje a tudíž bez možného styku se smyslovými náměty? *takový jest problém.*

Fakta jej stále předvádějí pohledu našeho vědomí; zjišťujeme-li však fakt, neprohlédáme *jak*: tady zase uniká nám toto »sešití« duše a těla, o

němž mluvil Montaigne, a abychom *vysvětlili fakt*, třeba sestrojiti *theorii*.

2. Řešení. — Scholastikové řešili problém tento *theorií dvou intelektů a způsobů intelligibilních*. Podle nich intelligibilní předmět sjednocuje se s inteligencí jako *úkon s mocí* a, takto byvši uvedena ve výkonnost intelligence životně reaguje a poznává předmět *vyjadřujíc si jej*.

Nuže, mohou se jeviti dva případy:

a) Buď předmět jest sám sebou *intelligibilní*, totiž *úměrný* našemu duchu a schopný býti od něho pochopen. Tu se sjednocuje *bezprostředně* s inteligencí. To se bude díti v nebi v blaženém vidění nadpřirozeném a právě to se děje ve vědomí, jež máme o vlastní existenci.

b) Buď předmět není sám sebou plně intelligibilní. V tomto případě třeba vyhověti *dvoji podmínce*, aby intelektuální poznání nastalo:

α) Třeba, aby *smyslový* předmět byl učiněn *intelligibilním*. Toto zduchovnění předmětu je způsobeno činnou výkonností intelligence, kterou scholastikové nazývají INTELLECTUS AGENS. Díky této činné mohutnosti ducha objektivní smyslový námět, zbavený toho, co jej činí konkrétním a hmotným, jest podán inteligenci podle svých vidů absolutních a všeobecných. Úkon *oprávněný* s hlediska objektivní hodnoty poznání, protože vlastně předmět ve své konkrétní skutečnosti realisuje absolutní pojem *bytí*, obsahuje, — ovšem

ve stavu differencovaném, ale skutečně, — *princip specifické jednoty* a přizpůsobuje se k *absolutním zákonům* bytí a myšlení, jimiž jsou první principy kontradikce a dostatečného důvodu.

β) *Druhou podmínkou*, již třeba splniti, je to, aby předmět, učiněný intelligibilním, byl v jedno spojen, k *vedení v kon*, s inteligencí, kterou máme teď na zřeteli jako funkci ve vlastním smyslu *poznávající*, životně spodobující ducha s předmětem chápaným. Tato druhá *výkonnost* (funkce) intelligence, která jest hlavní, jest scholastiky pojmenována **INTELLECTUS POSSIBILIS** (řecky *δυναμικός*), rozum možný.

Tento intelekt slove možným a ne *passivním*, protože, jednak co má passivity, záleží v tom, že přijímá od předmětu, učiněného intelligibilním, jakousi *aktuaci*, pomocí **ZPŮSOBU INTELLIGIBILNÍHO**, *species intelligibilis, species impressa*. *Toto vedení v kon* jej přetvořuje jistým způsobem v předmět. Jméno *možný* značí ten zcela zvláštní druh passivity, jež v intelektu není leč jakou schopností přijímati, nýbrž *možností* (mocí) *státi se* jistým způsobem věcí ať kteroukoliv, »*fieri quodammodo omnia*«.

Jinak ani se neslušelo pojmenovati jej *passivním*, neboť jednou byv zpraven, *oplodněn* způsobem intelligibilním, stává se činným a reaguje *chápaním* předmětu, totiž produkováním v sobě samém životní *assimilace*, *kterou* poznává předmět

vyjadřujíc si jej. Tato assimilace se jmenuje *species expressa*, *verbum mentis*, *terminus mentalis*, *idea*, *notio*, *conceptus*, — pojem.

§ 2. — OCENĚNÍ NAUKY SCHOLASTICKÉ.

1. Taková je theorie intelektuálního poznání, připouštěná všemi velikými scholastiky. Jsou o všem mezi jejich různými způsoby, jak si ji kteří představovali, různosti v podrobnostech: sv. Tomáš Akvinský zdůrazňoval více rozlišování dvou intelektů; svatý Bonaventura, Duns Scotus, Jindřich Gandský, Suarez a jejich žáci projevují více nebo méně snahu neviděti v tom než dvě *činnosti* téže duše. Sám tento rozdíl v detailu ukáže se velmi slabým, připomeneme-li si, že skutečný rozdíl řádu metafysického, vyznávaný svatým Tomášem, není mezi *věcmi* v plném smyslu slova, nýbrž mezi *metafysickými principy*, a že se nijak nedotýká dokonalé jednoty duše a jednoty lidské sloučeniny.

2. Abychom se vpravili do myšlenky scholastiků, když přejdeme mlčením příliš hmotné výrazy, jimiž to často vyjadřovali, nesmíme nikdy ztratiti se zřetele tuto dokonalou jednotu lidské sloučeniny, která vylučuje mezi našimi různými schopnostmi *dějnou* (působící) příčinnost ve vlastním smyslu, takovou, jakou by vykonávaly mezi sebou bytosti plně ustavené. Dostačující důvod (po-

rozumění) vzájemného vztahu (obcování) smyslového a duchovního v nás nesmí být hledán v *působení* těla na duši nebo duše na tělo, a následkem toho ani v působení obrazu, jemuž, více nebo méně pomáhá intellectus agens, na intellectus possibilis, ale sjednocení jako *kon* a *potence*, ve splývání v dokonalou jednotu našich schopností smyslových a duchovních, našeho těla a naší duše.

3. Vidíme, jak scholastická nauka, nauka metafysické skladby konem a potencí rozřešuje harmonicky tuto nesnáz, pravou to ostudu všech filozofií ne scholastických. Celkem můžeme-li poznávat duchovně hmotné předměty, děje se tak proto, že jsouce sami podstatnou sloučeninou hmoty a ducha, splynulých v jednotu konu a potence, jsme zároveň dosti *hmotní*, abychom zakoušeli styk předmětů tělesných, a dosti *duchovní*, abychom odpovídali na tento styk immanentní činností duchovní.

Že Descartes a ti, kdož ho sledovali, ztratili smysl této scholastické nauky konu a potence, a i když chtějí být spiritualistní, zůstávají uzavřeni v jakémsi irreduktibilním dualismu, z něhož nemohou vyjít leč tak, že obětují jeden z obou členů problému: buď s Berkeleym všechn svět tělesných a smyslových skutečností; buď s pozitivisty všechn svět nehmotný.

Moderní filosofové, zvláště od Kanta, jakoby neznali jiného spiritualismu než spiritualismus Descartův. Odtud nedů-

věra k spiritualismu vůbec, neboť v něm vidí právem překážku sjednocení filosofické myšlenky. Co by se stalo, kdyby místo tohoto nepravého spiritualismu, neodvolatelně odsouzeného ke krajnímu dualismu, byli poznali spiritualism velkých doktorů středověku, a jak by se vše zjednodušilo, kdyby dnešní scholastikové byli dosti šťastni, aby objevili svým rovesníkům pravý spiritualism tradiční?

II.

Metafysické doplňky ke konu volnímu.

Obecná theorie *konu* a *potence* osvětluje jak povahu vůle a volní činnosti, tak otázku vztahů intelligence a vůle.

§ 1. POVAHA VŮLE A VOLNÍ ČINNOSTI.

1. VŮLE jest schopnost *dobra*. — Jako intelligence, schopnost *pravdy*, vůle není nějakou věcí, nýbrž činnou mocí, nahodilou formou duše. Výrazy »intelligence poznává«, »vůle chce«, »intelligence skýtá vůli svůj předmět«, třeba tedy považovati za formulky zkrácené a jaksi nevlastní. Ve skutečnosti duše, nebo ještě lépe *člověk* poznává a chce, protože má intelligenci (mysl) a vůli, metafysické principy, jimiž (quibus) jest zřejmě myslivý a volní. Má takovou a takovou vůli, nebo lépe jest tím neb oním způsobem obdařen vůlí, protože má tu neb onu mysl (intelligenci, rozumnost, znalost); a obráceně, má takovou mysl, protože má takovou a takovou vůli: *máme vůli naší intelligence a intelligenci naší vůle*.

Je-li tomu tak, tu když pravíme, že mysl skýtá vůli svůj předmět, to neznamená nikterak, že mysl

působí na vůli nějakou přechodnou činností¹⁾), nýbrž toliko že *člověk*, jakožto bytost obdařená intelligencí a vůlí, jest podle toho uspořádán tak, aby poznával a chtěl v absolutním vidu pravdy a dobra, a aby dobrovolně tíhl k svému předmětu, nikoliv jako slepec, nikoliv ve vidu dobra smyslového a zvláštního, nýbrž jak je poznává intelektuálně.

2. ÚKON VOLNÍ, jak jsme právě připomněli, závisí od intelligence, v tom smyslu, že nemůže nastati, není-li mu dán žádný předmět jako dobrý. V tomto vztahu, jenž jest vztahem jeho *práce* (*voluntas ut actus*), alespoň když předmět jest mu takto předložen, jest dobro konečné, vůle jest *svobodná* (volná). Ale jestliže intelligence jí skýtá její předmět, vůle neběře od tohoto předmětu ani svůj životní vzmach, ani psychologickou povahu tohoto vzmachu. V tomto poměru, jenž jest poměrem její *povahy* (*voluntas ut natura*), její činnost závisí od jejího *bytí*, totiž od bytnosti jí příslušející, pokud jest právě touto schopností, a od celkové a určené bytnosti substance, jejíž jest formou nahodilou. Z toho následuje, že jedná-li vůle v některých ze svých úkonů plně pod vli-

---

¹⁾ Rozeznáváme činnost *přechodnou* (transitivní) a činnost *immanentní*. První se děje, když dvě rozdílné bytosti působí jedna na druhou; druhá, která jest vlastně činností životní, záleží v tom, že jedna a táž bytost koná v sobě samé oživující zdokonalování.

vem své povahy, tento úkon sleduje *neomylně* přirozené hluboké tužby volní bytosti.

Tak tomu jest se vztahem na předmět, k němuž jest *přirozeně* zřízena: v přítomnosti blaženosti nebo každého dobra bez jakékoliv příměse metafysického zla, volní úkon tryská neomylně, puzeň jsa v jediném směru už povahou bytosti, která chce.

Stejně tomu tak, při stejném poměru, v přítomnosti předmětů zvláštních a omezených, jež se jí skýtají. Ačkoliv by mohla podle libosti k nim tíhnouti nebo jich nedbati, přece vůle nemůže se nikdy oloupiti o svou vlastní povahu. Jsouc schopností dobra, nemůže tíhnouti leč k dobru.

Také scholastikové skoro jednomyslně upírají vůli moc (možnost) voliti zlo pro zlo. Kdyby už tehdy žil Pascal, byli by rádi s ním říkali, že *blaho jest pohnutkou všech činností všech lidí, i těch, kdož se hodlají oběsiti.*

§ 2. — VZTAHY INTELLIGENCE A VŮLE.

1. Poměrná (vzájemná) důležitost těchto dvou schopností může se zdáti na první pohled otázkou prostředního zájmu a pouhé zvědavosti. Ve skutečnosti jsou obě naprosto člověku nezbytné, a to v titulech tak nesrovnalých, že srovnání jich jeví se skoro nemožným. Podle hledisek, jež zauj-

meme, každá z nich bude se moci dobrým právem honositi, že převládá nad druhou.

Otázka ta nabude zájmu, budeme-li se tázati, která z těchto dvou schopností obsahuje druhou, jest kořenem druhé, a to tak, aby ta, která z obou jest nejhlubší, nejradikálnější, vysvětlovala druhou, totiž aby ji učinila intelligibilní v bytostech konečných a aby ji pohltila úplně v jednoducho-
sti Bytí nekonečného. Jinými slovy, jest základem bytí intelligence nebo vůle? Je to otázka *primátu intelligence a primátu vůle*.

2. Podle převládajících tendencí (sklonností) svých duchů vůči této otázce, velcí doktoři scholastičtí a v jejich šlépějích filosofové moderní rozvinuli své systémy ve smyslu *intelektualistním* nebo ve smyslu *voluntaristním*.

a) Svatý Tomáš a jeho žáci jsou spíše intelektualisté. Absolutně řečeno vůle se jim zdá nižší než intelligence. Svobodná vůle nepochází celkem leč z přechodných podmínek (stavů) vůle, postavené tváří v tvář vůči předmětům, které ji neuspokojují. Nechť si nalezne svůj předmět plně uspokojující a bude se k němu chovati s toutéž nutností jako intelligence k svému předmětu.

b) Duns Scotus postupuje směrem opačným. Pro něho základem bytosti jest volný dynamism; vůle, i stvořená, nepodléhá naprosto žádnému zákonu *donucujícímu*, může je vždy přestoupiti všechny a chtíti zlo. Co se týká vůle nestvořené, její svobo-

da neskonale dokonalá jest posledním zřídlem všech racionálních nutností.

Přece však žádná z obou tendencí nemohla nabyti vrchu nade druhou. *Čirý intellektualism*, nevida již ve volní činnosti než zákon, který ji řídí, obětoval by svobodu a zavedl by strohý determinism. — *Čirý voluntarism*, nevida již ve volní činnosti než spontannost, ztratil by úplně se zřetele *objektivní pravidlo* této spontannosti a obětoval by takto každou jednotu, každé absolutno a každou vědu ve prospěch beztvarého pluralismu a anarchického pragmatismu.

Netřeba-liž v tom viděti znamení, že chtíti převésti přímo jednu na druhou inteligenci a vůli, jest pokus nemožný, protože jejich povahy jsou příliš rozdílné? Splývají-li v dokonalé jednoduchosti *Bytosti* nekonečné, není to proto, že tato Bytost by byla jedině inteligencí nebo výlučně vůlí, nýbrž proto, že jest Bytost nekonečná. Intelligenci nelze převésti tedy na vůli, ani vůli na inteligenci, ale obě se převádějí na bytí v nekonečnu.

SVATÝ BERNARD ČECHŮM

*Svatý Bernard, opat v Clairvaux, vyzývá vévodu Vladislava, ostatní šlechtice a celý národ český k výpravě do Svaté země a svě-
řuje tu záležitost moravskému biskupu Jin-
dřichovi.*

Počátek roku 1147.

Vévodovi Vladislavovi, ostatním urozeným a celému národu českému opat v Clairvaux, zvaný Bernard, spásu v Kristu.

Jest mi k vám mluvíti o službě Kristu, v němž jest pravá spása. Že mluvím, nechť omlouvá auto-rita Pána u vás nehodnost osoby píšící, nechť omlouvá povážení užitku vašeho, nechť omlouvá, že jest u nás snaha lásky. Skromný totiž jsem, ne však skromně žádám si vás všechny v Klínu Ježíše Krista. Tato horlivost žádá, abych psal, co bych se snažil raději živými slovy vepsati ve vaše srdce, kdyby, ježto vůle neschází, dovolovala i možnost. Avšak »duch zajisté hotov jest, ale tělo nemoc-
no«. Porušitelné tělo nemůže poslouchati přání duše a břímě země nestačí udržet krok s rychlostí ducha.

Co si tu však stěžuji? Nejsem u vás přítomen, to však méně váží. Avšak naše srdce jest otevře-
no vám, ó Čechové, naše srdce až k vám dosáhlo,

i když obtížná vzdálenost zemí zadržuje tělo. Nechť slyší tedy vaše veškerenstvo slovo dobré, nechť slyší slovo spásy a nechť obejmeme zbožnými takřka duchovními pažemi podávané množství odpustků. Není totiž čas podobný těm ostatním, které dosud procházely věky. Nová hojnost Božího slitování přichází s nebe; blahoslaveni ti, které zastihne rok usmiřující Pána, rok odpuštění, rok jubilejní. Pravím vám, neučinil tak Pán všem dřívějším pokolením, ani tak hojně nevyžil na naše otce dar milosti. Vizte, jaké dovednosti užívá k vašemu ozdravení, považte hlubinu lásky a žasněte hříšníci! Počíná si anebo činí, jako by to bylo pro něho nutností, zatím co touží přispěti vašim potřebám. S nebe přišel tento úradek a není od člověka, nýbrž pochází ze srdce božské lásky.

Pohnula a zachvěla se země, neboť Pán nebes počal ztráceti svou zemi, v níž byl viděn, jak mešká více než třicet let jako člověk mezi lidmi. Svou, kterou poctil svým narozením, oslavil zázraky, zasvětil krví, obdaroval pohřbem. Svou, v níž slyšen hlas hrdličky, když syn čisté Panny byl svěřen posláni. Svou, v níž se objevily první květy vzkříšení. Tuto zemi zaslíbenou počali obsazovati zlí, a nebude-li kdo by čelil, sáhnou po samé svatyni našeho náboženství, budou se snažiti poskvřniti místo samé, na němž za nás a za životy naše v smrti usnul, a znesvětiti svátosti svatých, místa, pravím, zrudlá krví Beránka neposkvřněného.

Poslyšte dále něco, co musí pohnouti jakýmkoliv tvrdým srdcem křesťanského člověka. Ze zra-
dy jest obžalován náš Král, příkládá se mu, že
není Bůh, že klamně předstíral, co nebyl.

Kdo mezi vámi jest jeho věrný, nechť povstane
a hájí svého Pána od bezectnosti zrady na něj
vkládané, nechť vejde v bezpečné utkání, kde lze
zvítěziti v slávě a zemříti v milosti. Co prodlévá-
te, služebníci kříže, co se přetvařujete, vy, jimž
nechybí ani síla tělesná ani statky pozemské? Při-
jměte znamení kříže a plné odpuštění všech vin,
z nichž srdcem skroušeným učiníte vyznání, udě-
luje vám nejvyšší kněz, Jeho vikář, jemuž bylo
řčeno: »Cokoliv rozvážete na zemi, bude rozvá-
záno i na nebi.« Přijměte podávaný dar a nechť
jeden druhého spěchá předejít k nevracející se
možnosti odpustků. Žádám a radím, aby nikdo ne-
hleděl záležitost vlastní klásti před záležitosti Kri-
stovy a aby pro to, co bude moci nebo může býti
vykonáno v jiných dobách, nezanedbal to, čeho
jinak nebude moci znovu nabýti.

A abyste věděli, kdy, kudy, jak se půjde, slyšte
svou cestu: o příštích velikonocích potáhne voj-
sko Páně a nemalá část předsevzala jíti Uhrami.
Také to bylo ustanoveno, aby nikdo nebral šatů
rozličných nebo šafránových nebo také hedváb-
ných a aby k postroji koní neužil ničeho zlatého
nebo stříbrného; toliko při štítě a dřevě sedel,
kterých se užívá, když se táhne do boje, zlato a

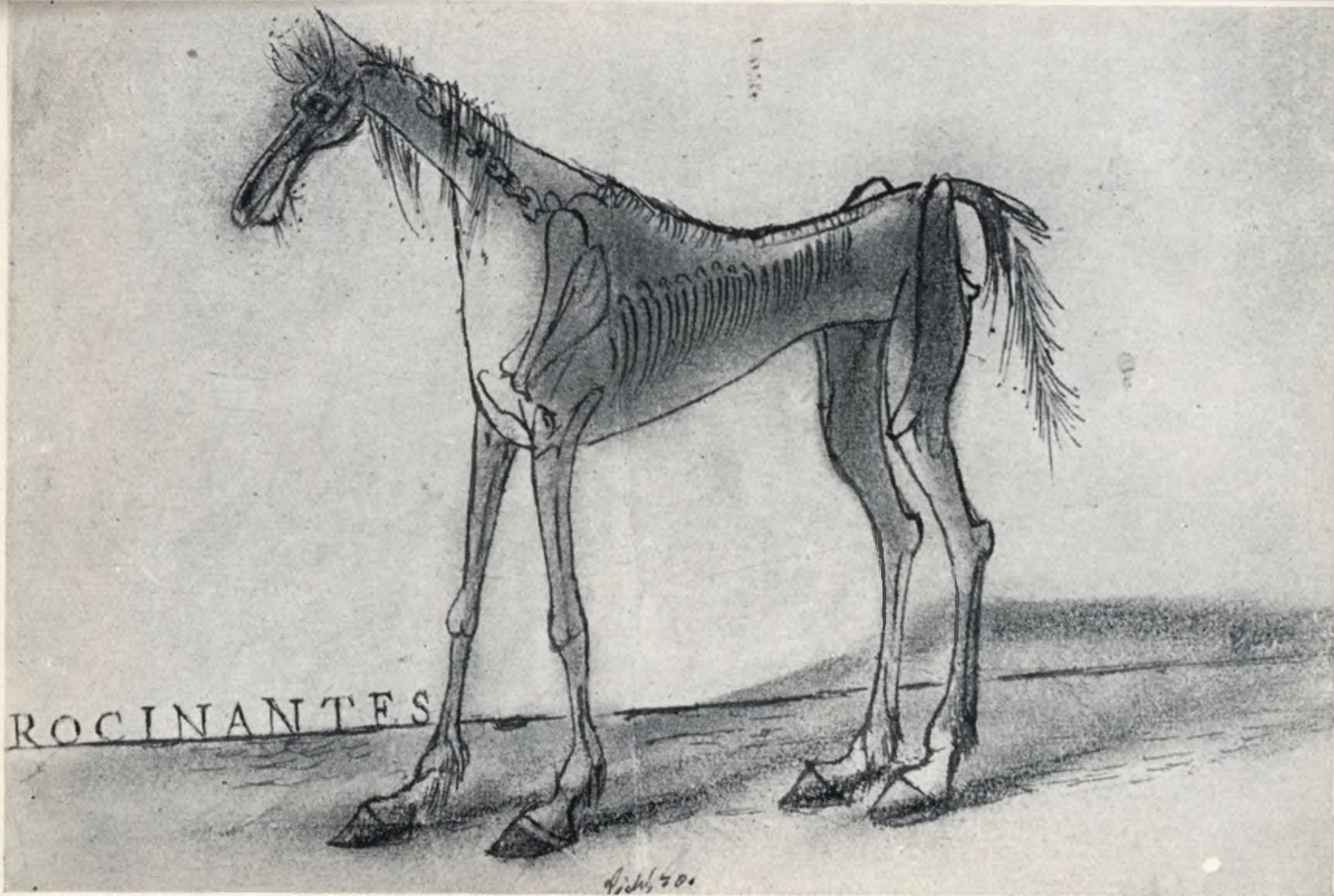
stříbro bráti jest dovoleno těm, kteří budou chtít, aby se slunce na nich třpytilo a strachem se rozpadlo množství národů.

Bylo by sice třeba sledovati to podrobněji a šířeji, než máte u sebe pana Jindřicha, moravského biskupa, muže svatého a učeného, kterého chceme míti tak vyburcovaného, aby podle moudrosti, která jest mu dána od Pána, horlivěji se snažil nadto vaše veškerenstvo burcovati. Posíláme vám také jeden z listů pána papeže, jehož nabádání jest vám přijmouti s napjatým sluchem a jeho rozkazy zachovávat.

Buďte zdrávi v Pánu.

Z latiny Karel Doskočil.

FRANTIŠEK TICHÝ: ROCINANTES

KŘIŽÁCKÁ PÍSEŇ

*Budiž nyní naší záštitou a naději
 Ten, jenž dal Třem králům dospěti k cíli,
 neboť milostivě nám ukazuje cestu,
 po které člověk, ať se jakkoli těžce prohřešil,
 jen půjde-li po ní zbožně, dosáhne odpuštění;
 a srdce toho, jenž nyní zlato a zboží shrabuje,
 — ať si v tom zůstane — rovno je zlému duchu:
 neboť nikdo se mi nezdá bohatým,
 kdo, ztrativ Boha a čest, je jat strachem.*

*Vpravdě sveden je ten, kdo slovo
 Páně rozjímá, který nás vyzval,
 abychom Jej věrně následovali od místa k místu,
 prchajíce před přáteli a změkčilým životem.
 Teď je již na čase snažit se o to!
 Vždyť, kdo tam zemře, více má, než kdyby stále
 žil,
 a méně, kdo zde žije, než kdyby tam zemřel;
 kdo zemře jako rytíř — neboť to není k ničemu
 žiti zbaběle —
 zvítězí nad smrtí, a pak žije bez chvění.*

*Kdo ke kříži se blíží se srdcem pokorným,
ten též skrze kříž získá odpuštění;
na kříži odpykal každý zločin*

*Ten, jenž dobrého lotra ještě v umírání
omilostnil, zlého nechal zahubiti,*

Longinovi odpustil, protože prosil o slitování —

*Ten, jenž na kříži dílo spásy vykonal,
a pro naši spásu přijal smrt, tak trpkou:
kdo Jemu neodplatí, sřítí se do záhuby.*

*Kdo si všechny země nad moři podrobí
a Boha nectí, tomu jeho počínání neprospěje;*

*Alexandr, který si podmanil svět,
nevzal s sebou nic než kus plátna.*

*Kdo dává přednost zlu před dobrem, je pomaten:
neboť pro štěstí, jež ho jen nakrátko potěší,*

vzdává se jiného, jež vydrží ve dne v noci.

*Hrabiví blázni, kteří nikdy nepřemýšlejí,
lakotě slouží a přece ničeho nezískají.*

Žádný rytíř není v této době hrdinou,

když nespěchá pomoci Kříži a Hrobu

vykládanou zbraní, odvahou, půvabností

*a tím, čím tak dobře a krásně, přede všemi věcmi,
můžeme dosíci spásu a čest*

*v ráji. Ó, kéž by byli připraveni
páni a králové k rytířskému boji,
aby unikli trýzni pekelného močálu,
kde se všichni hříšníci věčně v mukách zalykají!*

*Koho nemoc nebo stáří zadržuje,
necht neodříká svého peníze bojovníkům;
a, jestliže mu v cestě zbraňuje jen vlašnost,
lépe učiní, přidá-li se k výpravě.*

*Ach, co řekne na Posledním soudě,
ten, kdo, nejsa pamětliv svých povinností,
neodjíždí odsud,
až Bůh promluví: Vy, kteří jste zvrácení a falešní,
pro vás jsem byl mučen a usmrcen?
Pak i nejspravedlnější zmalomyslní.*

Přel. V. Opatrný.

CO JEST KNĚZ

Kněz musí býti:

*Docela velkým a docela malým,
vznešené mysli jak z královského rodu,
prostým a jednoduchým jak selský čeledín,
hrdinou, který sám sebe přemohl,
člověkem, který s Bohem zápasil,
zdrojem svatého života,
hříšníkem, jemuž Bůh odpustil,
pánem nad vlastními žádostmi,
siuhou slabých a ponížených,
jenž před velikány se nehrbí,
ale sklání se k těm nejmenším,
žákem svého Mistra,
vůdcem v boji duchů,
žebrákem s prosebnou dlaní,
poslem se zlatými dary,
mužem na bojištích,
matkou u lůžek nemocných,
starcem v pohledu, dítětem v důvěře,
člověkem, jenž dychtí po nejvyšším
a i to nejmenší má v úctě,*

*který jest určen pro radost a důvěrně zná žal
a dalek jest každé závisti,
jenž v myšlení jest jasný, v řeči pravdivý,
přítel pokoje, nepřítel lenosti,
jenž pevně v sobě stojí — zcela jiný nežli já!*

(Ze starého německého památníku)

Havran

Starého havrana stín černý, těžký zřím
poletovat šedým, soumravným povětřím;
vesly svých křídel se dává s větrem do boje
bláznivá příšera — ó, běda — nenajde pokoje.

Temnotný zoban, spár, hlava jak černý mouřenín,
dvé oči, jako uhlíky, se vbodlo černou nocí
do dutin
a mžourá. Šlář smuteční a ponurý se mísí
v šílení chmur, jež v mlhovinách visí.

Mlčí. Ni slova nepoví. Postihneš sotva jak sviští
jeho perutě. Tak krácejí po černém pohřebišti
nosiči rakví. Dál a dál šustí mlčelivě jeho let,
k černým hejnům havraním se vrací zase zpět.

Co chceš, ty truchlá vidino? Kam cílíš? Jako dým
přicházíš z dálek parami a temnotami zim
kolkolem ovanuta? Co zrazuje útěku tvého křik?
Jsi nových protivenství starý prosebník?

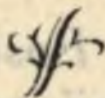
Jde mor a nákazy ze šedých zemí severních,
zvěstuješ líchám bídu, hlad a smrti smích?
Jsi špehář zrad, vražedných úkladů a lstí?
Má se snad rozevřít i jícen propasti?

*Ni slova! — Nuž, pak se klid', ubohý nešťastníku
a poletuj, kde slunce nevychází, prchni v mžiku
nad zlobná bradla ledová, do strmých výšek skal,
kde mateřský klín země lístečku ni květu nevydal.*

*Nuž jdi! Neb promluv tak, jak ptactvo hovoří,
jež v letní době po křoviskách mile švitoří;
ba v zimě též, kdy padá rouška sněžné bělosti
si skotačí a popěvuje Boží ptactvo v radosti.*

*A ty! — Líně odbíjí chvíle křídla havraní,
těžce se noří do temnot jako vůz pohřební
a havran sám, dřív nežli zmizí, znenadání,
zanechá nad krajem poselství zimy — zakrákání.*

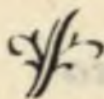

Tichá zima

Bělostné prostěradlo
kryje v šíř i dál;
celičký světa lán.
Človíčka nikde -- a tak
se zdá -- jako by tlukot
živých srdcí byl pochován.

Ptačí drobotina
nesmělá a
opuštěná v haluzích
hrušně visí
a pípá, vždyť není zobu,
není stébel po mezích.

Všude je ticho
a nikde ani hlásku
kolkolem. Jen zažvatlání
uslyšíš a
chvílemi jen
vrabčí cvrlikání.

Ukolébavka

*Sladounce povívej
větěrku šelestící,
houpej mi kolíbej
dětátko spinkající,
pohrej si rozverně
s militkou tváří;
Tichounce! Ježíšek
v kolébce září.*

*Tesklivé palmy
šumící v zasnění
kouzlete dítěti
čarovná vidění.
Bělaví andílci
k Ježíšku putují
ať harfy utichnou,
písně ať zmlkají!*

*I ptáčci skotácci
sotva již pípají
třpyt rosných krůpějí
skrývá se potají.
Uschovej slunéčko
Boží svit nachový,
dětátko Ježíšek
spáti chce . . . hle, již spí.*

HANS BALDUNG GRIEN: HLAVA ANDĚLA

SEN O ANDĚLOVI

Stařena měla sen, že si najala služku; ale že to nebyla služka, nýbrž anděl.

Jinak se jí nezdálo nic.

Jako dopis na ni působil ten sen, ale dopis o málo slovech. Proto jí také nebyl vhod. A jako se zapomíná na chudého, tak chtěla zapomenouti na ten sen.

Nezanedbala sice nikdy návštěvy kostela a měla cosi společného se vším, co bylo čisté. Ať už to tedy bylo desetkrát bílené lněné plátno, její před- síň s cihlovými dlaždicemi, která vyzařovala útul- nost ve své čistotě anebo ona mladá fena, kterou si sama vychovala a která obezřele stavěla uši na- slouchajíc ven, protože měla mladé: vždycky se zdálo, jako by to všechno bylo jaksi stejné. Ba i když to byli její starší sousedé, kteří to považo- vali za jakousi poctu, když směli u ní vykonat náv- štěvu, anebo měkká hra na cello, vyluzovaná ně- jakým studentem, který bydlil dále směrem dolů na konci této staré úzce stavěné ulice . . . anebo

dítě její sestry, které kdysi, už je to celý lidský věk, jídalo u jejího stolu a konečně podobně jako tikot hodinek anebo přirozené odumření poupěte ve sklence s vodou, přestalo chodit, tak jako snad i ona ponenáhlu jednou už tu nebude: ať už cokoliv bylo od ní schváleno, bylo už samo sebou dobře uděláno a spořádáno jako ona. »Podobalo se jí to«, jak se říká . . .

Jen tento sen, který asi na ni učinil hluboký dojem, od sebe odmítala. Na tento sen, kterého neměla ráda a který v její osamocení vzal na sebe takové tvary jako její život, až na to, že nestál v čase tak povrchně, nýbrž byl zapuštěn hlouběji, »takřka stál ve výklenku ve zdi,« nedotčen cizíma rukama . . . na tento sen se snažila zapomenouti . . .

Mezi těmi četnými, většinou více než pět set let starými domy, vyhlížel její dům, třebaže podle způsobu stavby byl určitě ještě staršího data, nejlépe zachovalý: Byl mladý po způsobu starých lidí. Ti vnukají člověku lásku a úctu, kterou člověk bezmála tají, protože tito staří lidé zdají se býti cudnějšími nežli mladé dívky . . . Ano, její dům byl zachován v dobrém stavu, už dříve ještě nežli byla na světě, uvnitř docela stejně jako venku. A člověk by si byl nezbytně myslil, že to ten prádelník už konečně jednou zpozoruje, že stará žena se chystá . . . Nábytek totiž potřebuje péče

a kdo jej dovede ošetřovati, umí stejně dobře zacházeti i s nemocnými. A když z vykládaného obrazu města vypadl starý kamének, kousíček perleti, tu se stará paní stala opravdu lékařkou. Namíchala lepidlo . . . a nežli jím věc natřela, odstranila starými nástroji ztvrdlé lepidlo dřívější, neboť už několik generací před ní to tak dělalo, na vlas stejně a v stejných hrncích a kelímcích nahřívali tu hmotu. Zůstávati věren předkům má do sebe právě tolik svéhlavosti jako poslušnosti, a bydleti pod jednou střechou s takovými starými ženami bývá asi leckdy pro ně i pro člověka samotného choulostivou věcí! Za to malá návštěva v 11 hodin nebo ve 3 hodiny je v pořádku. A oni také přitahují jako jemně vonící byliny, stejně citlivé povahy: v tomto případě duše. Býval to tichý, skoro bzučící rozhovor, starým lidem se třese hlas, a člověk nikdy najisto neví, zda jsou šťastni anebo zda si na něco nenaříkají.

Jak už řečeno, občas, ač zřídka kdy, dostávala návštěvu, »která si kladla za čest« . . . A už venku, když vcházela z ulice, ač ji nebylo viděti, byla zdravena jménem a stavem.

Až potud se ještě všechno vždy odbylo v pořádku. Ale na nebi právě vystupovala bouře a když soused šikmo naproti, bednář, vtáhl k sobě okna (na malých městech se totiž okna otevírají většinou do ulice), řekl zřetelně k své ženě, která se-

děla docela hluboko uvnitř ve světnici a loupala brambory: »U Boha je všechno možno...« To patřilo k jeho osudu. Byl to nesmělý muž a nebylo třeba vyvalovati oči, když říkal takové věci. Řeči některých lidí jsou jako hřbitovy. Samá zklamání tam leží pochována, ale zbožně a s pietou. Lidé k nim ven vlekou dokonce ještě květináče a v jisté dni před ně staví bílé věnce, které nikdy nevadnou a které tedy také nikdy nebyly živé. Jest to opravdu v pořádku, když užívají takových slov, ti dobří sousedé.

Ale přes to, že stařena byla zabrána v rozhovor se ženou stejného stáří a nevyhlížela nijak nepřítomně, přece jí slovo bednářovo dolehlo v ucho docela zvláště. Polekalo ji, bylo jako odpovědí na něco, čeho nikdy neprořekla. A paní nyní rovněž zavřela okna, jak člověk rád něco dodatečně dělává, aby si tím řekl, že už to měl učiniti před tím.

Seděla u svého paličkování. Šlo jí to, jako když jiný hraje na spinet. Ztrnulost prstů nebyla nijak na závadu její zručnosti. A třebaže nevěděla, nač by mohla potřebovati tuto krajku, paličkovala přece po zděděném způsobu a ani nepozdvihla očí.

»Mám fenu, která dává pozor«, myslila si, »nepotřebuji služky. A kdybych nebyla poslední léta na to jedno ucho trochu nedoslýchavá, nepotře-

bovala bych ani té feny . . .« A zatím co teď tak rychle sem a tam házela dřívky, jako by ji pohánělo mlynské kolo, hájila se dále, ovšem že jen šeptem pohybujíc rty: »na malém městě není ani psa zapotřebí. Zde člověka nikdo nezabije. Jen někdy se polekáte, když cizí lidé z ničeho nic stojí před vámi ve světnici . . . Všechno jest sice v pořádku a člověk nemá žádných tajností, ani jedině za bezmála čtyřicet let . . . Ale taková fena zachycuje ona neurčitá leknutí, která takové návštěvy dovedou způsobiti. Ba ona nahrazuje i služku, aby se tak řeklo . . .«

A vskutku: byl už večer. Stařena vypila potom už jen své osolené mléko s nadrobeným černým chlebem. Potom ulehla. Ale spala po způsobu svého stáří jen tři až čtyři hodiny, a protože teprve zvonili Anděl Páně, mohla už před desátou hodinou noční býti zase u práce myšlenek. To také hned věděla. Do ticha, v němž pak byla uložena, byla však patrně přemísena taková slabost, že nebylo nepodobno zhasnutí. Neunavovalo ji tedy, nýbrž bylo právě nezbytné. Při tom sluch byl zbystřen, a už noční vánek, který uvízl na okně na stromečku fuksie, předčil ji svou živostí. Paní se stávala za takových nocí mnohem pokornější, nežli by se byla mohla státi ať jakoukoliv pobožností. Zmocnila se jí nejistota, ta nejjemnější, jaká se člověka může dotknouti.

Avšak na venek ji to nezměnilo, neboť ve dne byl její pohled zase spojen s tím, co jí obklopovalo od dětství, a ježto byla statná, přesná a pracovitá, nevynakládala tento čas na přemýšlení.

Ale teď jí zase přišel na mysl ten anděl, o němž se jí zdálo a který měl býti její služkou. A také soused jí přišel na mysl, a to se zřetelností, jakou člověku vnuká strach. Vzpoměla si, že sousedku ani nevyprovodila ke dveřím a že paličkování bylo jen záminkou, aby se takovému snu nepoddala. Nebylo jí docela dobře, když v rozpomínání došla až k té samomluvě a když potom ještě dokonce tu noc, kterou nyní trávila, srovnávala s oněmi četnými nocemi, které už měla za sebou. Stařena mínila sama pro sebe, že se stává skoro trochu dětinskou. Zdalipak to někdy bylo, aby se člověk musil brániti snu? Ten je přece méně nežli nic. A už jako dítě nikdy nebrala na potaz snáře. Vůbec člověk tu není proto, aby si něco maloval. Ba, zdá se jí, jako by bylo dokonce škodливо i bez potřeby se zamýšleti.

Ale sen přece jen asi v ní zanechal velmi hluboký dojem, neboť právě když se řečí chtěla od něho vzdáliti, zase k němu docházela. A protože tato paní vůbec nemilovala snění a přemýšlení, chtěla to celé ještě jednou zahrnati pomocí skutečnosti ze svého dohledu.

»Nepotřebuji služby«, řekla bez jakéhokoliv pří-

zvuku, »nikdy jsem si od nikoho nenechala sloužit, vůbec nikdy v životě.« Odůvodnila to starými zděděnými zásadami, které byly napsány v její knize vydání jako na deskách zákona. Potom zase usnula.

V noci k desáté hodině zavoněla květina. Tak silně voněla ta květina, že stařenu probudila ze spánku.

Stará paní se tím tak polekala, že jí srdce téměř přestalo tlouci. Také fena zakňučela.

Ale pak si milá paní vzpomněla, že chtěla ve dne přezkoumati sáček lipového květu, zdali není už zkažený, a že ten sáček ještě leží na římse. A ježto už se nechtěla zabývat představami toho snu, zabočila obratně k účinkům svého leknutí. Ba, náhle už si netajila sešlost a křehkost, která už ohrožovala také její stáří. Přitáhla si pokrývku z ovčí vlny, která ji přikrývala a hřála, až pod bradu. Ale pak ji dokonce ještě i pod přikrývkou zamrazilo a několikrát hlasitě zazívala; zdálo se jí to skorem hlasitější nežli bití věžních hodin.

Jakmile se však člověk už jednou zkoumal vzhledem k smrti, není mu už tak jako před tím. Neboť sotva se asi kdy na zemi stalo, že by smrt byla k člověku řekla: »Tebe nemohu potřebovat...« A tak stará paní připustila, a to už bylo mnoho a také zatím to jediné, co se tomu příběhu podařilo na ní vynutiti, totiž, že ten anděl

možná přece byl něco jako upomínka na smrt...

Ruka několikrát uhodila na pokrývku, stařena odkašlala, obrátila se napravo a zase nalevo a při tom zapraskala trochu podlaha nebo ten starý kus nábytku. Fena nastavila uši, také několikrát zazívala, olízala štěňata, která ležela vedle ní na koberci, vydala ze sebe ještě táhlý nečlánkovaný zvuk a potom usnula, že její oddychování znělo ve veliké samotě domu jako vítr.

Ale co se nestane zvykem... I úzkost se stane zvykem. Ba, ve dne se jakoby z nějakého vzdoru vrátila nová síla do těch starých kostí, které té malé slabosti zapomenutých vzpomínek ponechaly stěží nádech bledosti.

Příští noci spala stařena opět do 10 hodin a procitla jedině ze strachu, že bude probuzena (tomu asi chtěla sama předejít).

Dole po kostrbaté ulici šly dřeváky. Před domem se zastavily a čekaly.

Stará paní měla pocit, jako by mohly vstoupiti do jejího domu, anebo při nejmenším jako by nikdy nebyly šly dále. Za dnů svého dětství musila si s sebou do života vzít jedno staré pořekadlo, které zní: »Smrt nezná dveří ani závory.« Nebýti toho, byly by jí její dveře stačily. Takto však znovu i do ní vnikaly ty staré obrazné představy. A kroužkování haleny a jiné takové věci nedovedly už jí uchrániti před nahým pohledem na smrt.

Ve svém trpícím stavu naučila se však už jakési bezdechosti, byla by už vytrvala trpělivě až do rána a byla na konec vděčná za to, že ji utěšil doušek vody.

Listopad začal pěkně. Slaměnky žily v zadní zahrádce svůj dlouhý život a ve vzduchu to dlouze vonělo thujemi. V domě samém se nepříhodilo nic nového. Jen štěňata byla už prodána a fena stala se tak přítulnou, jako by jí její paní byla milejší nežli mateřství.

Po obědě stará paní obyčejně vycházela na slunce. Chvilí postála pod obloukem kterýchsi vrat, odkud bylo viděti na řeku. Ani byste nevěřili, jak málo člověk ujde, je-li jeho život tak omezený jako její. A při tom ještě daleko nepatřila k lidem bez radosti. Byla ovšem strohá. O obraznosti, kterou měla, neměla ani potuchy, a ještě méně o onom půvabu a důstojnosti, které ji vždy a všude obklopovaly. Snad jí byly samozřejmé. Neučila projevu, který by byl mířil tam neb onam, třeba se teď zdála mnohem hovornější nežli dříve. Vybírala si však slovní výrazy a vybírala si též věci, na nichž se nedalo nic měniti. Kdo musí svůj život trávit na malém městě, beze všeho si to navykne, leda že by se mu chtělo býti svárlivcem a člověkem, na kterého se lidé křivě dívají.

Stařena vycházela na svou polední procházku tak pravidelně, že když v tuto hodinu mžilo, lidé

přičítali vinu počasí, pakliže se neobjevila. Zatím bylo její zdraví teď lepší nežli kdy před tím. Sen už nehrál žádné úlohy v jejím životě. Staří lidé rádi zapomínají. Něco jim prostě vypadne jako věc ze slabé ruky. Také jim toho není líto, i když se leckdy zdá, že něčeho želí. Chodí po světě, jako by neobsluhovali přítomnost, nýbrž něco, co jest na onom světě. A přece si při tom pramálo myslí. Zvyk se úplně uvázal ve své právo. Ba i umírání jim bývá usnadněno více nežli květině, alespoň velmi mnohým takovým lidem.

Ale už pouhý zvuk je dovede zavolati zase nazpět, jestliže je v jejich stáří už jednou potkal byť i sebe menší úlek ze smrti. A pak, po tak dlouhé, milostivě povolené lhůtě, jejich konec snadno se jich dotkne. Neboť ten konec patří jim a nemají jej ani od onoho lipového květu, ani od těch dřeváků, které šly kolem dveří, ale tím méně ještě od onoho snu, v němž anděl po nich nežádal nic jiného, nežli že chce býti jejich služkou.

V této končině nebylo nic, co by v noci bdělo, kromě pekařské živnosti. Ale stavěly se tu malé, ploché lodice, které měly přesvědčiti o splavnosti řeky. První z nich si umínila vyzkoušeti jízdu bez diváků, tedy uprostřed noci. Možná že se jí písknutí nezdálo ničím neobyčejným, anebo se domnívala, že občané jsou v postelích v bezpečí. Vždyť skoro každý z těchto řádných lidí zavře

své okno, když uléhá. A stařena patřila asi k oněm nečetným, kteří měli ten čistotný zvyk, že právě za tím účelem okna otevírali. Proto však nebylo méně ticho. Neboť co je takový dům? Co od sebe odvrátí? A zvláště ještě v noci, kdy spolu užívá toho, co mají lidé . . .

Ale přece jen je to podivínské, pomyslíme-li na mlhy a výpary, které začnou v zimě, které jako kořání z vody vnikají do tkáně plátna, které zanechávají rosný povlak na hlazeném nábytku, na skleněném poklopu s Jezulátkem a které jen k tomu poněkud zahřátému dechu života člověka nemohou proniknouti tak, jak právě by asi chtěly.

Tak se ani pro starou pani tím nestalo nic nového. Spala a odpočívala jako za jiných nocí poslední doby. Ale ještě nedošla k tomu pískání, které sem mělo přijíti od řeky, anebo to pískání nedošlo ještě až k ní. Dojista však asi k vůli ní nikterak nezmírnilo své »pronikavosti«. Ba, znělo tak pronikavě otevřeným prostorem, jako by její lože bylo v nebezpečí. Stařeně se z toho zatočila hlava.

A ráno si došla do kláštera pro karmelitské kapky.

Člověk neví, jaký dojem zanechá! A jedna jep-tiška s velmi něžným obličejem, která byla právě zaměstnána opravou voskového beránka a barvila mu chřípí, vnitřek uší a všechny ony části, které

jsou skryté a choulostivé, řekla k fortnýřce: »Neměli bychom ji nechávat tak samotnou.« Potom naložený povoz zadrkotal přes ulici. Děti zpívaly.

Možná, že ona mladá jeptiška v čekárně nevyšlechla celou rozmluvu, která se asi odbyla mezi vrátnou a starou paní.

Neboť, když se vrátila domů, květiny na okně byly už přibarveny soumrakem. Ale jako by stará paní této noci nechtěla žádného vzduchu, okna zůstala zavřena. Zde byla otevřená příhrada, tam několik zásuvek vysunutých jako jazýčky, kolem ležely dokumenty a papíry. Chtěla se snad stařenina státi špitálnící? Měla v úmyslu postavit »staré hodiny svého života na jiné místo«? Bála se smrti? A myslila si snad, že ve světničce podobné klášterní cele člověk má jiné sny?

Právě teď si po prvé představila toho anděla. Před rozloučením měla k tomu odvahu, ba i trochu chuti jí k tomu zbývalo.

Ale hned zase od toho upustila. Vždyť to byla jen služka, měla hloupý úsměv a byla ošklivá. Jen to vytržení, které v ní bylo, na ni přešlo a zachvátilo ji, tak jako vidíme, že dvě svíce se líbají, když hořící světlo a to, které má býti zapáleno, se navzájem dotknou. Ale působení, které z té služky vycházelo, vyplňovalo prostor i v těch chvílích, kdy stařenina střízlivost nejvíce se projevovala a horlivě se držela, vyplňovalo jej přese vši zvyk-

lost a prázdnotu a bylo v ní pořádkem a přesností drženo pohromadě.

Ale právě tato změna musila v ní vzbuditi starost (zvláště když ji sama ničím nebyla vyvolala ...).

Docela ničím, žádnou zbytečnou almužnou, žádnou přímluvou ... A i pro samu smrt bylo všechno tak vypočteno, aby to odpovídalo životu. Že se jí v noci zmocnilo něco jako dětský strach, svědčilo jen o jejím stáří a nemluvilo proti ní. Zajiště: sama sebou si byla jista a neměla pochybností. Spořivost vůči vlastní osobě vyhladila dokonce i onu tvrdost, o níž jsem mluvila, a na to, aby si něco vyčítala, nebyla, jak už to u takových lidí bývá, hned od dětství zvyklá. To se k ní vůbec nehodilo, spíše ještě špitální světnice, kterou si tím málem, co měla, mohla dobře, ba hojně zaplatiti.

Jak jen takový sen si z této holé paměti udělal prostor, stál v něm v deset hodin v noci a teď zase už přes všechno pokorné choulení přece jen takřka planul žádostí, aby viděl to přirozené ztravování, kterému každý člověk sladkého, čistého žití jest vydán v šanc, byť byl i sebe prostší.

Bylo už často slýcháno, že nevolaná část člověka, část nežitá a nežádaná se jednou odloučí jako nějaký symbol, odpadne a tím se celá celička octne před očima. Tak lidé říkají, a za něko-

lik hodin to spojí s tím, co se přihodilo.

Dole v domovní síni zívala fena kdož ví už po kolikáté. Člověk by nevěřil, jaká pustota po tom zůstane v prostoru. Zvíře také brzy na to stálo ve světlici, ale mělo ocas stažený, což svědčilo o tom, že také ví o nějaké cestě nebo o něčem, co se cestě podobá. Hodiny tikaly tak nezvučně, že člověk musil zadržeti tlukot svého srdce, aby je uslyšel. Docela z dálky se blížil dutý, dřevěný krok, tak jako zprvu doléhá v uši dusot kopyt. Ale dusot kopyt to nebyl. Nebyl to kůň, co přicházelo. Byly to obyčejné dřeváky, které patrně vězely v punčochách z ovčí vlny. Šly docela stejnoměrně a beze všeho kvapu, a jak se dalo čekati, byly po čistotném obyčeji venkovských lidí u dveří sezuty.

Možná, že i to nejprostší jest strašné pro toho, kdo jaksí, abych tak řekl, jest pro to přirozeným během. Nikdo neví, co vytrpí a čím to ještě doufá odvrátiti. K tomu ještě přistoupilo, že ve městě patrně někdo umřel, neboť zvonil pouze tento jediný zvonek. Vyzváněl na výšinách a kolem domovních štítů. Vyzváněl však také v domech, maloval svým zvukem ještě jednou okolní svět, jak byl právě v té chvíli a jak jej člověk miloval. A možno se domnívati, že snad stará paní toto zvonění přeslechla? Dojista nikoli... To, co potom přišlo, tomu odporovalo: smrt tomu odporovala, ta, která má na sobě jen pláštík a často ani

ten ne, neboť člověk ji pozná na všem a na každém.

Dveře se otevřely bez hluku. Byla to patrně ta z kláštera, která je ze šetrnosti tak neslyšně otevřela, neboť řekla svým zpěvavým hlasem: »Paní, mám vám pomoci odejít.« A když popatřila v obličej bledý jako křída, v obličej, který se skutečně polekal k smrti, (stařena právě klečela) dodala ještě pokorně, zatím co její ošklivý obličej se přetvořoval k úsměvu: »Nejsem jeptiška. Jsem jenom děvečka z kláštera . . .«

Z němč. Fr. Pastor

ZIMNÍ PÍSEŇ

*Tam číhá za
severním větrem
ta stará zima,
a spaluje trávu;
stojí a lomcuje
dnem i nocí
na stromě, a klátí,
bdícími sovami.*

*Lišky ječí
ve svém hněvu;
až k pramenům
ztrnula studně.
Ona shání hovada
mně do stáje,
a štípe děti
jako Krakonoš.*

*Nechová se cize
před mužem a ženou;*

*v bílé košili
se staví na odiv;
stojí a škube
na měkkém lemu
oblaku, a cupuje,
bílé chmýří;*

*a záhy si ustýlá
docela bez pokrývky
a bez námahy
na ztvrdlé pole;
také chrápe a sténá
mnohou noc
v jezeře, a protahuje se,
až to praská.*

*Opičí se směšně
po jaru,
a ozdobně čmárá,
v pokojném spánku,
na mém okně
jak květiny tak les;
a přec, jak strašidlo,
se to brzo rozplyne.*

*Také na stromě
bíle a docela pěkně
jním olemovala
ratolístku.*

*Cvičí na nebi
své umění;
a vytváří bitevní vřavu
z jasné páry.*

*A meče syčí
za jasné noci,
a obři se potýkají
v bitvě.*

*Rolník se třese
při dobrodružství;
kostelník větrí
oheň války.*

Přepsal V. O.

František Odvalil

PŘÍKLAD

SVATÉHO SILVESTRA

---

*Buči vzhůru na kapitol
voli kapitální.*

*Co vy, voli, tolik řvete
cestou triumfální?*

*Jaká se vám může ještě
slavnější čest státi
než géniu augustovu
kotrbu svou dáti?*

*Však již možná poslední jste
se zlatými rohy:
august sám chce čelo sklonit
před novými bohy.*

*A my s ním. Již není zbytí.
Hle, ty stíny bledé
z katakomb — dnes slávou září,
Silvestr je vede.*

*Pontifex ten nový bílý,
slabý stařec prostý,
z potopy těch zmatků k spáse
postaví nám mosty —*

*Před césarem s křížem stojí.
Ale pozor, kmete!
Zdá se, že se do té stavby
jiná firma plete!*

*Přijel koráb do Ostie —
hosté s bradou šedou:
aj vaj — židé prachoviti
hosty své sem vedou.*

*»Veličenstvo — znova prý si
zařizuješ duši —
Veličenstvo, při tom přece
konkurs vypsát sluší!*

*Veličenstvo — všechno máme,
všecko opatříme —
to, co starý Silvestr ví,
to my také víme!*

*Neber si nic u Silvestra,
jeho zboží klame!
My ti líp a laciněji
všecko obstaráme.*

*Jeho bůh je mrtvý, slabý,
našinci to znají!
Ale v naší moudrosti se
všecka síla tají.*

*Žeň jej zase, odkud přišel,
do podzemních skrýší —
od nás si nech zaříditi
duši svou i říši —«*

*»Kdo vás volal? Co tu chcete?
Mám zavolat kata?«
»Veličenstvo — Řím nesoudí
re in iudicata!*

*Chceme ti jen světlo dáti
místo šalby kleté —
Jen my všecku pravdu známe —«
»Čím to dokážete?«*

*»Dokážeme! Velký rabi,
velký mág tu stojí.
Ten zná tajné jméno boha,
jehož vše se bojí,*

*jméno, které člověk nesmí
slyšet ani psáti,
neboť toho, kdo je slyšel,
anděl smrti sklátí!*

*Hle, tu voli — ať tvá Milost
z nich ke zkoušce zvolí —«
Přiveden vůl nejkrásnější,
král to mezi voly,*

*k jeho uchu mág se sklonil,
tajné slovo dechl —
zkoprnl král mezi voly,
zatřás se a zdechl.*

*Koprnl také jiní,
židé lárum hráli —
křestané však vyjevení
kolem vola stáli.*

*Hledí všichni na Silvestra
tázavými zraky,
podobný neb větší kumšt-li
dovede on taky.*

*Staroušek se mírně dívá —
potom prohlašuje:
»Náš Pán ovšem nezabíjí,
náš Pán oživuje.*

*Lidem slovo Jeho živé
sdělil jsem a sdělím —
nebudu však bručet v uši
volům zkoprnlým!«*

S. Droste-Hülshoff

PÁLENKOVÝ OHEŇ

Pravdivý příběh ze Starého Gdanska

V dřívějších stoletích postrádaly hostince v městech a přístřeší u poštovních silnic velmi často sebe menšího pohodlí. A když cestovala knížata s velkým dvorem, bylo obtížné umístit je poněkud přiměřeně jejich stavu. Radové měst, v kterých nebyly žádné zámky nebo paláce, jež by se daly použít k obývání, požádali obyčejně vážené občany, aby jasné cestující přijali k sobě. Bohatí patriciové vládli dostatečným prostorem, peněžními prostředky a služebnictvem, aby udělali pobyt tak příjemný, jak jen možno, a byli vždy hrdi, když směli poskytnout přístřeší císaři neb králi.

Když car Petr Veliký podnikl z Ruska počátkem 18. století velkou cestu na západ, projel také Gdanskem. Vrchnost odebrala se k zámožnému kupci Trosienerovi a prosila ho, aby dopřál carovi a jeho družině pohostinství na statku, který ležel kus za městem u Olivy. Potraviny, zásoby píce

a potřebné zaměstnance ráčí magistrát rád zjednat. Brzy panoval v domě Trosienerském, v stájích, stodolách a kůlnách čilý život. Car i carevna byli očekáváni s průvodem větším než sto osob, s dvorními dámami, kavalíry a služebníky a spoustou koní a vozů. Všechny ruce měly co dělat s předběžnými přípravami. Konečně bylo všechno tak daleko, konečně přišel den, kdy vtáhla ruská Veličenstva do Gdanska. Přivítali je slavnostně a provázeli je k statku Trosienerovu. Kupec vedl vysoké hosty nádherně ozdobeným domem. Ložnice, která se zřídila pro carskou dvojici, přesto nevyhovovala vysokému panstvu. Šli s Trosienerem od pokoje k pokoji, aby si vybrali jinou ložnici. Konečně byly otevřeny dveře do malého pokoje, který měl kamennou podlahu, zvyk, tehdy přijatý od Holanďanů, a jehož stěny byly obloženy kolem dokola pestrými kachlemi. Zrovna ten pokojík se líbil carovi a přál si usídlit se v něm. Bylo předjaří a tedy citelně chladno. Malá světnice postrádala kamen, a musela se přece pro cara vytopit.

Tu byla dobrá rada drahá. Trosiener dlouho rozvažoval. Konečně našel pozoruhodné výcho-

disko: Dal tam dopravit několik soudků s pálenkou. Vylili ji na podlahu pokoje s kachlemi, a zapálili. Brzy plápolalo pokojem moře modrých plamenů. Velkými putynkami vody, které byly připraveny, mokkými šátky a jedlovými pometly a všemi jinými vymyslitelnými ztřeštěnostmi k tomu, se dbalo o to, aby plameny zůstaly omezeny na ohniště, a nemohly natropit neštěstí. Car se těšil podařeným nápadem velkorysého hospodáře jako dítě, a na ohnivou hru vyhlížel od dveří se smíchem a tleskáním. Když byla pálenka spálena, panovalo v pestrém pokoji s kachlemi planoucí vedro. Těžký alkoholový výpar visel mezi stěnami. Cara to nevyrušilo ani dost málo. Dal do pokoje dopravit postel a nějaký nábytek, a odebral se s manželkou Kateřinou k odpočinku. Svěží a veselá, bez bolení hlavy a jiných obtíží, vstala Veličenstva a prohlásila, že se vyspala znamenitě. Než odcestovala, zvláště pochválila neobvykle vytope nou ložnici a ujistila, že budou rádi vzpomínat na dobré přijetí v Gdansku a Trosienerově domě. Vnučka obchodníka Trosienera, jež půl století později se vdala za gdanského kupce Heinricha Floris Schopenhauera, matka známého filosofa, která

svého času byla sama váženou spisovatelkou, vyprávěla kdysi příběh oné carovy návštěvy v Gdan-
sku v jednom svém dopise . . .

Z němč. Jaroslav Jun.

Josephine Johnsonova

V zývání

*Zde není poupě ni
plod, zde, kde květin není,
ba i zrno uschlo tu
a kořen v prach se mění —
pro mou, Pane, nuzotu
slyš moje úpění:*

*Ze srdce smutného
— viz tuto prázdnou ruku
a bok, z něhož tryská krev —
cos hrdého mi ukuj,
co přec nebojí se plev
a snáší každé jho!*

*Nic, co ze mě jest,
z mé, Pane, stvoř to nouze —
já neumím vydržet
zvedajíc ku obloze
a k nebi vzhůru rosu, med,
zle bičující déšť!*

— V prosté je držíc touze!

K horám

*Já že jsem těchto šedých hor dítě?
Já nestálá, rozervaná, bez všech sil,
měnivá jak vlna, na niž vpad lítě
hurikán, jenž ji také rozštěpil.*

*Hor tiché stáří vlnění a lkání
dnů nezná. Již v mládí Slovem zajaty,
teď z místa nehnou se a nemluví s vámi,
ač prosíte jako žebrák před vraty.*

*V mír oblékly se, a ticho jim lem zdobí.
Tvé znavené srdce tiše hovoří —
mé srdce vyzývá však drsnými slovy,
Vás, bezvětřím chladná šedá pohoří.*

Přel. V. O.

HÉGÉSIPPE MOREAU

BÍLÁ MYŠKA

Sestřičko, ve Francii byl jednou jeden ošklivý král, který se jmenoval Ludvík XI. a jeden milý princ, kterému říkali Karlíček a čekali, že se jednou bude jmenovat Karel VIII. Většinou žil starý král, pověřčivý a nemocný, ve stínu tlustých zdí svého zámku Plessiz-lez-Tours, kde, jako neviditelný, panoval, třásl se a trpěl. Ale k prostředku léta 1483 vlekl se na pouť k Panně Marii v Cléry, podporován Tristanem l'Hermitem, svým katem, Coictierem, svým lékařem a Františkem z Pauly, svým zpovědníkem; tento starý tyran se totiž velice bál lidí, smrti a Boha. V jeho zápase se smrtí ho mučila, kromě tisíce jiných, krvavá vzpomínka na smrt Jakuba z Armagnacu, vévody z Nemoursu. Tento urozený poddaný zaplatil kdysi svou hlavou pokus vzpoury proti svému králi. Až sem to byla spravedlnost; ale krutý vítěz přinutil tři mladé děti odsouzencovy, aby byly přítomny popravě svého otce a od té doby toho král před Bohem litoval; říkám litoval, ale přece se nekál. Podivnou nedůsledností, dosti častou však u zlých lidí, výčitky svědomí v něm nevyvolávaly

soucitu a i v okamžiku, kdy kladl mezi sebe a přízrak vévody z Nemoursu Pannu Marii, jeden z nevinných synů nebožtíka vévody úpěl a umíral v kobce zámku Plessiz-lez-Tours.

Tento zámek byl strašným a tajemným obydlím: černé chodby s kráčeujícími kněžími, dvory, blýskající se vojáky, kaple stále osvětlené a padací mosty stále v pohybu dodávaly mu dvojí vzhled hradu a kláštera. Ve velkých sálech se mluvilo tiše a chodilo se po špičkách — jako na hřbitově. A skutečně tam také po stovkách sténali vězni, pohřbeni v podzemí; jedni proto, že mluvili o králi, druzí proto, že mluvili o lidu, a jiní — a těch bylo nejvíce — pro nic. Na každou dlaždici zámku mohlo se dívat jako na náhrobní kámen jednoho žijícího; a tam rostl v nečinnosti princ dobrodružného ducha Karel, sám se žhnoucí duší. Bylo mu tehdy dvanáct let. Ubohý králův syn! Marně hledal, kde by dal odpočinout svým očím od hrůz, které jej obklopovaly. Svěží a zelený les šuměl u paty zámku; ale ve větvích dubů se houvalo více oběšenců než žaludů. Živě a radostně se kroutila řeka Loira k obzoru; ale každé noci její tok kalila a krvavěla spravedlnost králova. Když již byl dosti dlouho tupil svůj mladý meč o zdi zámku a dlouho slabikoval červená a modrá písmena *Věnce válečníků* nebo *Svatého Evangelia*, opřel se lokty o předprseň okna a — vždyť byl ještě dítětem, snílkem — pozoroval krásné nebe

Touraine a hledal v mĕnících se seskupeních mraků armády a bitvy.

Jednoho dne však prozrazovaly jeho pohyby i jeho výraz tváře obzvláštní nudu a částečně i nejasnou roztržitost. Polední Angelus již odzvonil a přesto jeho snídaně, skládající se na jeho přání z lehkých koláčků a cukroví, zůstávala nedotčena, marně jej snídaně dráždila vonnými závany, mladý princ odolával — bušil však netrpĕlivě do stolu. Chvílemi se zdvíhal, dychtivě čekal, rychle oddychoval nadĕjí a nepokojem, uši natažené a opakoval: »Bĕluško, Bĕluško, pojd' už přece! snídaně se na slunci rozehřívá a zdržíš-li se ještě, mouchy ti snĕdí tvůj díl.« A protože zapomnětlivý soustolovník na volání neodpovídal, ubohý hostitel začal si znovu zoufati a ještě více dupati netrpĕlivostí. Najednou jím otrásl lehký šramot v čalounĕní; otočil hlavu, vykřikl a zvrátil se do svého křesla, opilý radostí, mumlaje s povzdechem: »Konečně!« Myslíte si asi sestřičko, že tato Bĕluška, tolik oĕekávaná, byla nějaká vznešená dáma, sestra nebo sestřenice mladého prince. Neklamte se: Bĕluška byla jen malá bílá myška, jak to její jméno napovídá; byla tak ĕiperná, že každý, kdo ji vidĕl cupitat, by byl myslil, že je to sluneĕní paprsek a tak milouĕká, že by byla našla milost ve váleĕných dobách i u Grippeminauda, Rodillarda a Rominagrabise, zamraĕenců to málo jemných, jak sama dobře víte. Karel hladil

roztomilou návštěvnici a radostně ji pozoroval, zatím co hryzla suchar v jeho ruce; pak, uvědomiv si, že je povinen vzhledem k svému důstojenství trochu hubovat, řekl zábavně vážným tónem: »Ach tak, slečno, neřekla byste mi, co si mám mysliti o takovémto chování? Tak, zde se s vámi zachází jako s vévodkyní; zakázal jsem Olivierovi le Daim, aby sem chodil, protože vás děsí jeho výraz tváře a jeho kočičí chůze; Zlatý Zobák, můj krásný sokol umírá žárlivostí; a vy, nevděčná, mne každý večer opouštíte a běháte po polích jako nějaká obyčejná myš! A kam vlastně chodíte, nedbajíc ani nebezpečí, jež vám hrozí, ani mých obav o vás? Kam chodíte? Odpovězte! Chci to vědět, chci!« Otázka byla naléhavá a přesto, jak si můžete domyslit, ubohá Běluška na ni neodpověděla; podívala se však smutně svýma chytrýma očkama do očí hubujícího dítěte, převracela stránky evangelia, jež leželo pootevřené na stole a položila své růžové pracičky na tato slova: »Vězně navštěvovati.« Karel byl překvapen a zmaten, jak se to stává pyšným, kteří dostávají za vyučenou právě tehdy, když se domnívali, že jiné kárají; slyšel totiž již nejednou vypravovati podivné věci o podzemních obyvatelích zámku Plessiz-lez-Tours a již nejednou uvažoval o zbožné pouti do vězení toho mladého vévody z Armagnacu, jehož věk a vznešený původ dráždily obzvláštně jeho zvědavost a budily jeho náklonnost.

Hrůza, kterou mu naháněl jeho otec, jej však až dosud vždy zadržela a nyní si vyčítal svou opatrnost jako zločin. Rozhodl se, že tuto opatrnost přemůže ještě téhož večera. Několik minut po čepobití vyklouzl z věžičky, následován mladým pážetem, jenž nesl koš s chlebem, vínem a ovocem, a sestoupil do jednoho z vnitřních dvorů zámku. Rota skotské gardy hlídala zdi ve svitu měsíce. »Stůj, kdo tam?« zvolal drsný a výhružný hlas. — Karel, princ. — Zpět, není volno!« Ale Karel se přiblížil k důstojníkovi, konajícímu službu a zašeptal mu do ucha dvě slova. »Když je to tak, jděte tedy, Výsosti!«, řekl voják, zřejmě v rozpacích, »jděte a necht' vás Bůh opatruje, neboť najdou-li vás, jsem ztracen.« Náš hrdina použil téhož prostředku a se stejným výsledkem i k probuzení strážce vězňů a k zahrnutí jeho zdráhavosti. Jste asi zvědavá, sestřičko, na ta zázračná slova, jež, vyslovena ústy dítěte, skláněla meče a otvírala závory; nuže zde jsou: »Král je velmi nemocen.« Karel důvěřoval této formuli, o jejíž všemohoucnosti se již často přesvědčil: připomínala totiž lidem v okolí starého Ludvíka XI., vojákům, dvořanům, žaláříkům i sluhům, že zloba dítěte by se mohla najednou změnit v opravdový a skutečný hněv krále.

Princ i páže, vedeni žaláříkem, kráčeli — ne bez jistého váhání — pod vlhkou a temnou klenbou točitým schodištěm, jehož kluzké stupně hro-

zily při každém kroku chybným šlápnutím. Všichni tři kráčeli v chabém světle pochodně; tu o ně zavadila slepá křídla netopýrova, tu zas se zachvěli pod studenou kapkou, jež občas spadla s potíci se klenby. Konečně zvuk, nejdříve nejasný, každým krokem však zřetelnější, zvuk nářků a vzdechů, jim oznámil konec jejich cesty. Žalářník se vzdálil a Karel ustoupil hrůzou před obrazem, jež měl před očima. Představte si sestřičko železnou klec, zakutou do zdi, nízkou a úzkou, v níž každý pohyb je bolestí, kde spánek je mukou a v níž sténalo a kroutilo se bolestí dítě! Pravím dítě, ačkoliv vévoda z Nemours, host tohoto hrozného obydlí, byl již skoro sedmnáct let stár; ale kdybyste ho viděla, tak droboučkého a bledého, řekla byste, že je mu nejvýše dvanáct let. Ač jinoch vytrpěl již tolik, udivoval své katy tvrdošíjnou životností; žalářník, od něhož vězeň přijímal džbán s vodou a každodenní černý chléb, váhal po každé na prahu kobky a ptal se sám sebe, nebylo-li by lépe zavolati raději hrobníka. Princ, chtěje osloviti vězně, hledal sladká slova; našel však jen slzy. Nemours pochopil tento němý pozdrav a odpověděl naň vděčným úsměvem; pak rozmlouvali oba dva, odděleni mřížemi. Když Karel ostýchavě prozradil, že je synem Ludvíka XI., neubráníl se Nemours posunku překvapení a hrůzy; řeč a upřímná tvář princova však brzy zahnały tento trapný okamžik. Vzdálen více než deset

let událostí tohoto světa, vězeň kladl svému vznešenému návštěvníku prostoduché otázky, podobné tázání poustevníků, ptajících se vzácných cestujících v poušti: »Staví se ještě města? Konají se ještě svatby?« Pojednou však nepředvídaná okolnost dala rozhovoru nový a čilejší obrat. Někdo třetí se vmísil rušivě mezi naše staré — jednohodinové — přátele; tato špatně vychovaná osoba, stydím se, sestřičko, že to musím přiznati, nebyl nikdo jiný než soustolovnice princova, soupeřkyně Zlatého Zobáku, Běluška — neboť ji musíme nazývati jejím jménem. Dík své malé postavě, proklouzla mezi mřížemi, vyšplhala se po nohách a řetězy spoutaných rukách vévodových a prokazovala vězni podobné něžnosti, ne-li větší, jako téhož dne princovi. »Podívejme se, vy znáte Bělušku?«, řekl Karel, překvapen a podrážděn. — »Zdali ji znám«, odpověděl Nemours, »již deset let je to má myška, má přítelkyně, moje sestra. — Nevděčná! Ještě dnes ráno jedla se mnou v zámku suchary mé snídaně. — Deset let, Výsosti, přichází do mé kobky a pojídá se mnou černý chléb. — »U Boha!« zamručel mladý princ... Ale tento dětský hněv se rozplynul v čtveračivém úsměvu vévody z Nemours. »Věřím, Výsosti, že mně jednou rád prokážete čest, zlomiti s vámi kopí pro krásné oči jedné myšky. Nyní však nemohu odpověděti na vyzvání: hleďte...« A Nemours vyzdvihl k očím svého soupeře ruce spoutané ře-

tězy. Nyní se rozvinul podivný a dojímavý rozhovor mezi synem Ludvíka XI. a vězněm Ludvíka XI.: každý z nich tvrdil, že jeho neštěstí jest větší než druhovo. Jeden vybízel svého soupeře, aby se dotkl vlhkých zdí a tlustých mříží, druhý líčil nudné ovzduší a živoucí řetěz dvořanů a vy-
zvědačů, jehož tíha jej dusila; jeden ukazoval své zmučené tělo, druhý své krvácející srdce a oba dva zakončovali svou obhajobu stejným závěrem: »Tak vidíš, Nemours — tak vidíte, Výsosti — že potřebuji Bělušku, abych mohl žíti a trpěti.« Po dlouhé a neplodné rozmluvě skončili tím, čím měli začít: dohodli se, že rozhodčím bude předmět rozmluvy sám. »Podívejte se slečno,« řekl princ Bělušce, »řekněte otevřeně, kterému z nás chcete patřiti.« A najednou byste byla viděla, jak malá myška běhala roztomile od jednoho ke druhému, jak se pak mezi oběma zastavila, pozorujíc jednoho po druhém svýma malýma zářícíma očkama, která se zdála říkati: »Vám oběma, děti!«

A nyní, sestřičko, musím učiniti doznání, které jsem až dosud oddaloval v zájmu dramatičnosti mého vyprávění. Vtipnost, dobré srdce a pěkné způsoby Bělušky vás bezpochyby udivují a já to chápu; já sám jsem kdysi častokráte pozoroval zajímavý myší národ a nikdy, to musím přiznati, jsem neviděl takovou myš, jako je Běluška. Spěchám však prozraditi, že Běluška měla jen myší postavu — Běluška byla víla! Je pravda, že děje-

pisci té doby nám nic neřekli o této přeměně, já vám však mohu zaručiti pravdivost svého tvrzení a vysvětliti vám tajné příčiny této proměny díky jistému velikému a velmi tlustému vědeckému rukopisu, který mně losem připadl jako dědictví po mé tetě. Knihmilovné krysy sežraly tři čtvrtiny rukopisu, červi tam prokousali krásné vyšívání a tak jen namáhavě se mně podařilo rozluštit a přeložit pro vás z románského jazyka do frančtiny následující kapitolu, nazvanou: Jak Plačících Víla v bílou myšku proměněna byla.

Jednoho jarního dne, v době, kdy měsíček počiná opět přibývat, bylo v království vil velmi živo. Víly vstávaly ještě před východem slunce a pudrovaly se liliovým pelem; rusalky se shlížely v nejčistších místech svých studánek; lesní žínky si pletly koruny z fialek a sasanek a zapomněly škádliti a sváděti z cesty pocestné; všichni byli totiž pozváni na velkou slavnost, kterou pořádala téhož večera královna vil pro svůj lid. V určenou hodinu, jak si můžete mysliti, přicházely víly v houfech, přesné a spěchající, na slavnost; každá z nich cestovala po svém způsobu: jedna v safírové ulitě, tažené motýly, druhá v růžovém lístku, poháněném větrem, jiné zas — a těch bylo nejvíce — poletující ve skupinách, ladně jako královny, s rytíři Kulatého Stolu. Jenom jedna jediná chyběla na slavnosti. Jedna víla z družiny královniny, Angelina, které říkali Víla Plačících pro je-

jí přemíru soucitu ke všem nešťastným, odešla spěšně hned z rána z královského paláce. Dějepisci o ní praví, že její sluchový smysl byl ještě jemnější než u pověstného obra Jemné Ucho, který prý slyšel i obilí růsti. Protože tak dobře slyšela, rozeznala již z dálky i ty nejslabší záchvěvy trpících srdcí a až dosud neoslyšela ani nezanedbala ani jediný takový povzdech neb žal. Toho rána ji probudil žalostný nářek, nářek plačících dětí; ihned vyskočila a dala se na cestu tím směrem, odkud k ní zazníval dětský pláč. Víc letěla než kráčela po vrcholcích trávy a květin, s rozpuštěnými vlasy, oděna vlajícím zlatomodrým hávem a držíc v ruce hůlku ze slonové kosti, odznak své moci. Těm, kteří byli udiveni její vzlaštní chůzi, říkala, že tak chodí proto, že se bojí o své vyšívané střevíčky, jež by si mohla umazati v rose; ve skutečnosti však tak kráčela ze strachu, že rozšlápne nebo neúmyslně zraní cvrčka, který zpívá někde v brázdě nebo ještěrku, vrtící se na slunci. Ta dobrá víla byla tak prolnta pečlivostí a láskou, že ji rozdávala i těm nejubožejším božím bytostem. Když tak již dlouho kráčela, zastavila se před malou chyškou na pokraji lesa. Bylo by zbytečné, abych vám ji popisoval, sestřičko, neboť dobře tuším, že jste ji nejednou navštívila, zrovna jako já, ve společnosti kouzelníka Perraulta. Zdá se vám, že ji poznáváte a máte pravdu: tato dřevorubcova chyše je chyše Palečkova. Tato

velká historická osobnost byla tehdy ještě velmi mladá a nijak ještě nevynikala v důležité roli, kterou pak hrála ve světě. Byl to Paleček a jeho bratři, jejichž pláč probudil Angelinu; jejich rodiče byli zaměstnání daleko v lese a ztrávili tam noc, aby se již za úsvitu mohli dát znovu do práce. Když se rodiče nevrátili v obvyklou hodinu, měly děti velký strach a plakaly.

Návštěva víly, kterou ubohé děti již znaly, chyšku trochu uklidnila a rozveselila. Na sklonku dne si Angelina vzpomněla, že slavnost již brzy začne a chtěla odejít; ale děti, které se s ní, díky její laskavosti, rychle spřátelily, volaly ji zpět a o závod ji zdržovaly, jedno za stuhu jejího šatu, druhé za kadeř jejích vlasů, třetí za konec její kouzelné hůlky; dobrá víla nejdříve odporovala, pak se usmála a zůstala. Zatím však jeden cvrček, přišedší kdo ví jak z paláce vil (on sám byl možná také vílou) jal se křičeti v kamnech: »K hostině, Angelino! Půvabný princ právě přišel, již se na nikoho nečeká, slavnostní hostina začíná: podávají se mišpule a oříšky, jež princ Myrtil onehdá předložil královně. K hostině! k hostině! pokud paměť cvrčků sahá, ještě nikdo neviděl krásnější hodokvas.«

A tu, ejhle! noční motýl zatančil okolo lampy a opětovně volal: »K plesu, Angelino! sál jest již pln libých zvuků a světla, málem bych si byl spálil křídla o jednu nádhernou lampu, kterou prá-

vě přinesl jeden krásný a mladý muž z Arabie. K plesu! k plesu! neboť pokud paměť nočních motýlů sahá, ještě nikdo neviděl skvělejší ples.«

A Angelina chtěla odejít; děti ji však znovu zadržely křikem a pláčem: »Ach, ještě nás neopouštějte,« říkaly; »Dobrý Bože, co si tu sami počneme, v noci, až shasne lampa, až skulinou ve dveřích ukáže své velké oči vlk a na mýtině se ozve pískot větru a zlodějů?«

A dobrá víla se usmála a ještě zůstala; pojednou však zaslechla, jak vzdušní duchové jí ve spěchu a ulekaně přinášejí hřmící hlas: »Angelino! Angelino!« To ji volala královna vil, rozlobená tak dlouhou nepřítomností. Poděšena, Angelina se vyprostila z malých ruček dětí, které ji zachycovaly a rychle vyšla. Běda, až příliš rychle! Ve zmatku tam totiž zapomněla svou hůlku, s níž si hrálo v kolébce nejmladší děťátko jako s řehtačkou. Ale vy víte, sestřičko, že víla, která ztratí svou hůlku, je velice potrestána. Ubohá Angelina si uvědomila svůj poklesek teprve tehdy, když se vrátila do paláce a byla tam přivítána nepřívětivým mručením. Pro všechny víly byla taková ztráta velkou událostí; zvláště staré víly z toho měly radost proto, že mohly konečně pokořit družku, jejíž půvab a dobrota odhalovala jejich ošklivost a škodolibost. I několik mladých lidí, princů, kouzelníků a čarodějů (z nichž si někdy Angelina i přes svou dobrotu tropila žerty), mělo radost z

jejího zmatku. »Na mou čest,« vykládal mladým vílám princ Myrtil, který nebyl kouzelníkem, »ačkoliv tak ctnostně vypadá, je naše Angelina vlastně upejpalka. Ach, ztratila svou hůlku!... No, a představte si, dámy, že jsem se jednou odvážil dotknouti se té zlořečené hůlky a že ta malá lico-měrnice mně s ní dala takovou ránu přes prsty, že jsem měsíc nemohl uchopit louskáček na ořechy.«

Vinnice byla postavena před soud, jemuž předsedala královna, a jenž se skládal ze starých vil; kouzelné hůlky staruch se časem a věky změnily v berle, z nichž měly děti takový strach, že se jich neodvážily dotknout. Dobrá víla Urgela se marně namáhala nějak přispěti své mladé přítelkyni. Provinění bylo jasné a zákon přesný. Tento zákon stanovil odsouzenkyni zvláštní trest: měla se toulati sto let v podobě zvířete, jež si sama vyvolí. Angelina byla chvíli na rozpacích: kdyby byla slavíkem, zpívala by pod okny mladé dívky, která bdí dlouho do noci a pracuje u lože své nemocné matky; kdyby byla červenkou, pohřbívala by pod listí děti, které v lese zabloudily a umřely; kdyby psem, doprovázela by slepce a dožadovala by se almužny tak půvabně, že by obměkčila i to nejtvrdší srdce a otevřela by i tu nejskrblivější dlaň; nejvíce ji však lákala výsada, že bude moci vnikati do stodol a vězení a nakonec se pro ni rozhodla. A tak se stalo, sestřičko, že Plačící víla

byla proměněna v bílou myšku; již více než devadesát devět let chodila z paláce do vězení (byla to často dvě vězení!), chodila od bolesti k bolesti, bez milosti rozhloďovala všechny špatné knihy (dnes už takové myšky nejsou!) a často rozhryzala rozsudek smrti až v kapse samotného Tristana.

Ludvík XI. se brzy vrátil do zámku i s Tristaniem, svým katem a s nimi se tam vrátila nedůvěra a hrůza. Přesto však princ nepřestal navštěvovati nešťastného vězně. Princovy návštěvy byly stále delší a častější; méně ctnostné dítě než byl princ Karel by bylo jato podezřením, neboť žalárník, který byl dříve jen nerad a s obavami společníkem těchto shledání, nyní je ještě podporoval a povzbuzoval svou zdánlivě laskavou očitou. Jednoho večera rozmlouvali jako obyčejně. Karel byl lokty opřen o vyčnívající část okénka a Běluška cupitala od jednoho ke druhému a rozdělovala mezi ně své lichotky s naprostou nestraností. Rozhovor, ze začátku těkavý, se konečně ustálil a oba chlapci rozmlouvali o Karlových plánech jeho budoucího panování. »Hleďme, co budete dělati, až budete králem?« ptal se vesele vězeň, který, jsa starší lety a hlavně nešťestím, měl při rozhovoru znatelnou převahu nad svým mladým přítelem. — »To je otázka! Povedu válku.« Nemours se smutně usmál. »Ano«, pokračoval princ, ťukaje se ukazováčkem na čelo, již dlouho

se tu zabývám tímto plánem. »Nejdříve dobudu Itálii: víš, Nemours, Italie, to je nádherná země, ulice jsou tam plny hudby, keře pokryty pomeranči a kostelů je tam jako domů. Itálii si nechám pro sebe; cestou potom dobudu Cařihrad pro svého přítele Andrého Paleologa a konečně, s pomocí Boží, hodlám osvobodit Svatý Hrob.«

— »A potom!« řekl zlomyslně mladý vévoda. »Hrome? potom . . . potom . . . potom . . .,« opakoval nevědomý princ, trochu v rozpacích, »snad budu míti kdy dobýti ještě jiná království, jsou-li ještě nějaká.« — »A v starostech o vlastní slávu zapomenete na svůj lid? Pro ten nic nevykonáte, Veličenstvo?« — »Ale ano; a dříve než odejdu do války, pošlu Oliviera a Tristana k čertu, bude-li je chtíti, zruším katy.«

A protože se Běluška při těchto slovech zavrtěla radostněji a lichotivěji než jindy, pokračoval vesele: »Udělám také pro tebe něco, Běluško: zruším kočky.«

Po tomto žertu vypukli oba v smích; ale výbuch jejich hlučné veselosti měl jen trvání blesku. Pojednou zmlkli a s hrůzou se na sebe podívali; zdálo se jim, že zaslechli na straně ve stínu jiné výbuchy smíchu, příliš odlišné od jejich, než aby to mohla býti ozvěna . . . Přesto se však konečně uklidnili.

»Naději a odvahu!« řekl princ mladému vévodovi, podáváje mu ruku na rozloučenou. Ubohý

vězeň se zdvihl, aby uchopil a stiskl tuto těšící ruku, ale jeho údy, ochromené dlouhým mučením, špatně mu sloužily při tomto zbožném přání. Vyrazil výkřik bolesti a upadl zpět na svou stoličku. »Můj Bože, kdy již budu králem?« neubráníl se povzdechu mladý princ, dojat až k slzám.

»Brzy! Bůh to chce!« řekl Nemours. »Nikdy,« odvětil třetí mluvčí, až dosud neviditelný. A Ludvík XI. se objevil, pak Tristan, potom Coctier a několik jiných milců starého krále. Ve světle lucerny, kterou měl až dosud jeden z nich schovánu pod pláštěm, uzřel princ přibližovati se volnými kroky hrozného starce, podobného strašidlu, mumlajícího tato slova, přerušovaná tvrdošijným kašlem: »Ach, galantní panáčku, ještě za mého života šilháš po mé koruně!... Ach, zbožný a předvídavý synáčku, myslíš již předem na můj pohřeb!... Bídničku, tvůj meč!« Záchvat kašle, prudší než jiné, jej přerušil. Karel nekladl odporu; odmítl však rozhořčeným pohybem Tristana, který se přiblížil a chtěl jej odzbrojiti a předal sám svůj meč jednomu z přítomných šlechticů. Na znamení královo brzy zmizel, odváděn strážemi. Ludvík XI. vrhl pohled plný nenávisti na klec své oběti a dříve než opustil podzemí zašeptal Tristanovi do ucha několik slov.

»Rozumím«, odpověděl kat, »je to potřebí zkoncovati: počítejte se mnou, dnes o půlnoci...« A doplniv němohrou smysl beztak již jasné věty,

uhodil na svou levou ruku hřbetem pravice. Pak se průvod vzdálil a Nemours mohl ještě dlouho rozeznávat v slábnoucím hluku kroků hlas umírajícího krutovládce, který svými posledními zuby kašlal, spílal a plival rozsudky smrti.

Ubohý Nemours! Ten sladký nebeský paprsek, jemuž se říká naděje, vnikl do jeho kobky jen proto, aby jej pak zanechal v ještě hlubší temnotě. »V šestnácti letech umřít, teď, když mám takového bratra jako je princ Karel a takovou sestru, jako je Běluška!« Zdálo se mu, že při každém nejasném a vzdáleném zvuku zámeckých hodin, které odměřovaly jeho poslední hodiny, rozeznává tato slova: »Umřít, musíš umřít!«

A skutečně. Dlouhé točité schodiště, vedoucí do podzemí, brzy se rozezvučelo pod rychlými kroky. Pruh světla, jenž bez pochyby unikl z lucerny katů olemoval dveře. Odsouzenec, cítě, že přišla jeho hodina, položil na zem rychle myšku-vílu, kterou tiskl k srdci. »Buď s Bohem, myško,« řekl, »rychle se zachraň a dobře se schovej: zabili by tě také.« Zatím se schod za schodem hluk zvětšoval, pruh světla se rozšířil, dveře se otevřely ve veřejích; mladému vévodovi se zdálo, že již vidí rýsovati se na zdi obrovský stín Tristanův. Nemours sepjal ruce, zavřel oči, odporučil naposled svou duši Bohu a čekal . . . Nečekal dlouho.

»Vévodo z Nemours«, řekl sladký a dobře známý hlas, »jste volný.« Při těchto slovech se vězeň

zachvěl, odvážil se nesmělého pohledu okolo sebe a zdálo se mu, že sní: byl to Karel, ne již ostýchavý zaražený a zdrcený jako včera, nýbrž klidný a vážný, mluvící a jednající jako panovník, již dospělý a veliký hodinou království. Okolo něj vznešené paní, pozorující s úsměvem i pláčem mladého vězně v jeho kleci; pak šlechtici, kteří kroutili křečovitými pohyby jilce svých mečů, jsouce rozhořčeni tímto trýzněním dětství, věci to svaté pro rytíře. Pak pážata a panoši s pochodněmi, křičící: »Ať žije král!« a mávající svými baretami s chocholy.

»Ano,« pokračoval Karel VIII., »nebe ze mne učinilo před hodinou sirotka a krále. Nemours, odpusťte mému otci a modlete se k Bohu za jeho duši.« Pak, obraceje se k své družině: »Ať ihned rozbijí tuto klec a její části ať hodí do Loiry; nechci, aby po ní zůstala ani stopa, ani vzpomínka.«

Dělníci, předem připravení, dali se horlivě do práce; ale jaké to překvapení! Pilník se třel o mříže, aniž by se do nich zakousl a kámen, do něž byly mříže zapuštěny, zůstal neporušen a odpovídal na rány kladivem němým a posměvačným hřmotem.

»Sire«, řekl starý mnich, potřásaje hlavou, »žádné lidské úsilí nemůže vykonati vaše rozkazy;« ukázaje na klec, dodal: »to není dílo lidské. Slyšel jsem vyprávěti, že tuto klec vystavěl kdysi jeden cikán, kouzelník, jako jsou všichni cikáni,

aby se tak zachránil před šibenicí. K tomu, aby se dnes klec mohla rozbít, by bylo potřebí kouzelné hůlky nějaké víly (ale pokud vím, dnes již žádné víly nejsou) nebo ještě lépe pekelné ruky, která klec postavila — ale ten cikán dávno zmizel.«

— »Necht' najdou toho člověka a přivedou jej sem«, řekl král. »Na mou čest a královské slovo dám tomu, kdo jej najde, diamant z mé koruny — bude-li nálezce šlechtic, nebo tolik zlata, kolik váží — bude-li nízkého rodu!« A pohybem ruky propustil svůj zářící průvod.

Oba přátelé zůstali sami až na několik panošů, kteří nad nimi z povzdálí bděli; mlčky se pozorovali. Strašný nepokoj, o němž se neodvažovali mluvit, rozbušil souhlasně jejich srdce: »Jestliže čarodějný dělník umřel«, myslili si, »nebude se moci klec otevřít!« A plakali oba; a podivná věc! Dnes po prvé jejich slzy Bělušku nedojímaly. Bylo to proto, že ji vzrušovalo živé a přirozené očekávání. Vy si sestřičko vzpomínáte, že dočasná proměna měla trvati sto let. Nuže, v okamžiku, kdy o tom mluvíme, bylo tomu 99 let, 364 dny, 23 hodiny a 59 minut, co se stala Angelina Běluškou. Hodiny zámku Plessis-lez-Tours odzvonily jednu hodinu. A ejhle! Pojednou se tmavé a zatuchlé podzemí naplnilo vůní a jasem, železná klec se odtrhla od skály jako divadelní dekorace za našich dnů a propadla se do země.... Bůh ví kam... bez pochyby do pekla, jež inspirovalo

neznámého stavitele. Ohromení sirotci si mysleli, že do vězení právě uhodil blesk. »Běluško, Běluško, kde jsi?« křičeli, třesouce se o život jejich adoptované sestry. »Tu jsem, děti«, odpověděl sladký hlas nad jejich hlavami. Když se podívali nahoru užasli, neboť spatřili Angelinu v jejím rouchu víly, stojící na podstavci z mráčku a držící v ruce svou znovu dobytou hůlku. »Nemějte strach, děti, pokračovala: to jsem já, dříve jste mi říkali Běluška; mé družky mne nazývají Plačící vílou . . . Vaši již přicházejí a mé poslání jest již u vás skončeno . . . S bohem!«

Malý vévoda a malý král opakovali — jako kdy si dřevorubcovy děti — se sepjatýma rukama prosbu: »Dobrá malá vílo! Ještě nás neopouštěj!« »Musím,« odpověděla vážným hlasem, »vy už mé útěchy nepotřebujete a jinde se po mně shánějí. Slyším nedaleko odtud malou žebračku, jejíž vzlyky mne volají a tam již spěchám . . . S Bohem, sire; s Bohem, vévodo.«

Sotva to dořekla, zmizela jako blesk.

Přel. V. Štěpanovský.

MARK VAN DOREN

V y p r a v ě ě

*Ten když začal vypravovat,
z tapet mluvil živý svět,
strašidly byl každý ovát,
čtvero dveří bylo pět;*

*kalendář si nazad chodí,
mapy, ty se netají;
připlouvají zádi lodi,
jako děda klímají;*

*na stromech jsou vlaky rázem,
myslíš, že cos na tom jest,
když teď jak med kanou na zem
dolů na dláždění měst.*

*On probudil červa jistě
v mozku světa ospalém,
nic nestálo na svém místě,
až když noc šla z kola ven.*

Dedukce

*Lán krami pocuchán —
nebe se nad ním klene;
mech oloupán
z kamene i kmene;*

*a já se nedivím,
zakrslé stéblo
že před divým hřmotem tím
zděšeně lehlo —*

*ovcím to nevadí,
a beránci s vlnou
z vesela vyvádí,
nebečí jinou.*

Svatba

*Už nebudu víc putovat a klopýtat
přes výmoly a váhat u záludných
trav bařin. Už nebudu nejistě setrvávat
v ničem, co by pak přišlo — teď jsem v bezpečí,
chráněn a jist. A nebude už dobrodružství tam,
kde zmírá pohyb, který jím ještě není.
A kruhy ztratily svou přitažlivost, hlas
k ústům vrátil se . . . Cesta je jistá.
Běží, a prachu není příliš, a na konec
nikdy neuvidíš, — ač tam někdo je.
Běží v pokojném tichu, a večer padá
na známou hospodu, jejíž nejchudší pokoj
není pustý, když jedna ruka vyhledává
druhou; na stěny se ani nevzpomene . . .*

Dobrou noc

*Měsíční světlo
jak smrt, již nečekáš,
na temné oči slétlo,
na klidný dech i tvář*

*mé země; jež se teď tiše
otáčí po staru;
dopřejte jeho pýše,
v lichém jen rozmaru*

*ať okřívá tou vůní,
jíž dal nám křehký květ —
na našem okně trůní.
A my již spíme, hled'.*

DOBYVATEL

Nachový odlesk jitra vroubil obzor a rozlehlý stanový tábor Džingischánův se pomalu probouzel. Válečníci se ospale protahovali. Mnozí se šli umýt k jezeru, jiní snášeli dříví a suchý velbloudí hnůj na rozdělávání ohně.

Náhle se odhrnul koberec před Džingischánovým stanem, ovívaný koňskými ohony, vládce vstoupil do vchodu a uhodil pěstí do bronzového gongu, visícího na trámci ze slonové kosti.

Sto mužů stráže a zrovna tolik sluhů, kteří leželi okolo stanu krále králů, se vrhlo obličejem k zemi.

»Zatrubte na rohy«, poručil vládce.

Otroci vyskočili. Jdouce pozpátku, se skloněnými hlavami, neboť jim nebylo dovoleno dívat se svému pánu do tváře, spěchali, aby zavolali tatarské trubače; brzy zvuk stříbrných rohů svolal všechny Džingischánovy vojevůdce do jeho stanu.

Vznešený seděl rozkročmo na nízké, zlaté stoličce, jež měla tvar sedla. Před ním na zemi ležela na koberci rozprostřena mapa jeho říše, malovaná na hedvábí Číňanem. Hlavu Chánovu zdobila čapka, posetá drahými kameny a na pasu hedvábného kabátce visela drahým kamením posázená

šavle, jejíž cena byla větší než jedno království.

Džingischán dobyl svět a nashromáždil tolik pokladů, jako žádný jiný vládce před ním. Ale staral se málo o tyto věci a říkalo se o něm, že nabírá stejně rád holou dlaní vodu potoka, jako pije víno ze zlatého poháru. Ověšoval se drahými kameny jen proto, poněvadž tak bylo u vládců zvykem a protože jeho válečníci rádi viděli, když jel na slunci před nimi a podobal se zářícímu bohu.

Generálové poklekli, a na pozdrav sklonili čela až ke koberci na zemi.

Džingischán jim rukou pokynul, aby povstali a ukázal šavlí na mapu.

»Hleďte, zde, až k horám slunce západu není země, která by mně neplatila berně, není národa, který by mi nesloužil. Všechny jsem je porobil. Nyní pojedu na onu stranu. Ještě dnes složíme stany.«

Bojovníci udiveně vzhledli.

»Kam chceš ještě zanésti vítězství?«, ptal se nejstarší z vojevůdců. »Ani na oné straně těchto hor není lidí, jimž by hrůza před tebou nevrývala vrásky do obličeje.«

Džingischán se zasmál: »Pak chci porobit bohy a vráskami rozbrázdít tvář země!«

Stařec, jehož vlas zbělel ve stech válečných taženích, pokorně poznamenal: »Což již bozi nejsou tvými poddanými a pomocníky? Máš ve své říši chrámy všech božstev, chrámy těch, kteří vzývají

Budhu, těch, kteří uctívají Višnu a Šivu, máš svátosti Konfuciovy, oltáře slunce a měsíce, máš hory, na nichž kožemi odění barbaři obětují lidi a modlí se k plamenům a ovládáš step, kde tví poddaní a již i tví osvícení otcové uctívali běsy vzduchu, původce písečných bouří, bohy, jichž dech zní hromem a jichž rty plivají blesk, duchy temnot, kteří kdysi uhasili světlo měsíce a otevřeli veřeje nebes vražedné vlně. Všichni tito bozi, a ještě mnozí jiní, všichni jsou okolo tebe a ještě ti to nestačí?«

»To byli bůžkové. Je tu však jeden, jehož prý uctívají v západních zemích v obrazu ukřižovaného,« odpověděl Džingischán. »Toho jsem žádostiv potkat, boha pacholků a žebráků. Nuže, a vy? Jste němí?«

Generálům se zdálo, že stín veselí přeběhl přes tvář jejich velitele, jindy tak přísnou a nepochopitelně vážnou; proto se jeden z nich odvážil vyslovit to, co si všichni mysleli:

»Pane, naše stehna se unavila v sedle a naše šavle se otupily ve stech bitvách. Nech nás konečně, abychom odstrojili koně a velbloudy, vypnuli luky, vyprázdnilí své toulce, postavili stany, rozprostřeli koberce a několik měsíců se potěšili bílými těly svých žen.«

Mocný však zdvihl paži.

»Jste zvířata!«, rozlítil se. »Vám stačí svit lampy nad měkkým lůžkem. Já potřebuji hvězdy,

abych na jejich věčné, zlaté hřeby zavěsil své činy. Jděte!«

Generálové se neodvážili odporu a němě se vzdálili. Unaveni těmito válečnými taženými bez odpočinku, proklínali nepochopitelné nitro svého vládce, jež ho hnalo stále dál, ženouce jej jako mrak od úrodných polí na Hoang-ho až ke stepím Kaspického moře, od střechy nebes na hranicích Indie až k ledovcům na severu. Jenom ti mladší mezi nimi, jimž ještě kůže nesplaskla a sto jizev nezdobilo jejich tělo, houpali se s lehkým srdcem znovu v sedle.

Hodinu poté již uhasly táborové ohně a za stotisíci jezdci táhl se dlouhý had prachu k západu slunce. Spolu s vojskem se pohyboval divoký zpěv, troubení rohů, cinkot šavlí, skřípění postrojů, funění koní, křik velbloudů a pobídky vůdců.

V noci však, když válečníci snili o krvi, kořisti a ženách, vyli okolo tábora vlci a šakalové a zakusovali se do zdechlých koní nebo nemocných, kteří nemohli dále. Džingischán nepovolil odpočinek. Kdo při jízdě spadl se sedla, zůstal ležet, a bylo jedno, zda to byl muž nebo žena.

A Džingischán slyšel šumění lesů Uralu, vytí vlků a řev šakalů v horách, jeho kůň sjížděl do průsmyků, pil vodu Volhy, a Džingischánovi jezdci plašili při cvalu supy stepi jako holuby.

A při tomto tažení konečně našel Džingischán také kamenné kostely, v nichž se lidé modlili k

Ukřižovanému. Rozrazil brány a zdi a shodil Ukřižovaného s oltáře. Kouř požárů stoupal k nebi, zahalil kříž i obraz.

»Co mi nyní zbývá? I tomuto Bohu jsem odňal moc!« zvolal večer při víně. »Viděl jej někdo? Zkřivil mně byť i článek jediného prstu?«

A oslavuje vítězství, ponořil vous do zlatého poháru z katedrály. Jeho lidé se otrásli. Jak je to pojednou studeně ovanulo a přece nebyl žádný vítr?

Příštího jitra zarazil Džingischán meč do pochvy a rozkázal vrátit se domů do srdce Asie.

Tam si vystavěl hlavní město a v něm palác, jehož sály a kopule do daleka svítily. Jeho válečníci takové stavby nikdy neviděli a poslové nemluvili o ničem jiném, když roznášeli rozkazy vládcovy po nekonečných silnicích světové říše.

Ale Džingischán tam dlouho nebydlil. Bloudil komnatami a byly mu cizí. »Jsou mně žalářem a hranicí«, vzdychal. A jednoho dne se znovu ubytoval ve stanu, který si dal postavit v jedné ze svých zahrad, spal opět s hlavou na sedle, opět si řezal pečené maso svým mečem a nabíral vodu holou rukou, odsunuje stranou zlaté nádoby otroků.

Jeho náčelníci ho pozorovali plni starostí, neboť se teď stávalo, že jezdil sám a mlčky po celé dni stepí.

»Co hledáš?«, tázal se ho jednoho dne nejstar-

ší z jeho vojevůdců. »Stále bloudíš kolem, jako kdybys něco hledal. Co chceš, když chodíš do mešit, vstupuješ do chrámů, jezdíš v pustině, stoupáš do hor, stále ještě neklidný, dnes jako kdysi, a tvůj vlas nad tím šediví?«

Džingischán se chvíli klidně díval na důvěrného přítele. Pak odpověděl: »Kopyta mého koně dosáhla hranice světa. Potkal jsem kdy někde boha, který by byl silnější než já? Nikdy! Našel jsem jen bůžky, kteří byli menší než já. Některé jsem rozdrtil a zabil. Některé jsem nechal na živu; byli příliš nepatrní pro mé nepřátelství. Byly to bytosti bez stínů, hlasy bez zvuku. Hledám Boha. Kde jest? Ve všech svých říších jsem ho nespatriil. Je strašné, nemoci ho viděti!«

Jednoho dne, když jel opět pouští a dálavou, přijel do blízkosti rozpadlého chrámu. Tlumený hovor odtamtud zazníval. Tu se vládce zarazil, sestoupil s koně a zvědavě vstoupil dovnitř.

Okolo staršího muže, oděného žíněným, potrháným rouchem, bylo shromážděno asi dvacet mladších mužů. Naslouchali jeho řečem a zdálo se, že se nechávají od něho poučovat.

Džingischán zůstal stát u vchodu. Prohlížel si ty muže temně a nedůvěřivě, neboť věřil spiknutí nebo jednu z oněch přčetných tajných sekt, které brojily proti němu. Všichni shromáždění pozorovali jen starce v žíněném rouchu kajícníka. Seděl na vyvýšeném kameni a zdálo se, že je sle-

pý. Džingischán tak usoudil podle držení hlavy a podle očí, jež měl mluvčí zavřeny.

Vládce, který znovu poznal každého člověka, s nímž byl jednou mluvil, poznal v řečníkovi kněze, jehož dal oslepit, protože říkal, že Džingischán je mstící ďábel pekel, seslaný Bohem na hříšné lidi.

Rychlými kroky vstoupil náhle Džingischán do středu mužů a vztáhl paži proti knězi.

»Nejseš ty onen kněz, jehož chán poručil oslepit?«

Stařec, nakloněn trochu na stranu, předklonil hlavu, jako kdyby chtěl lépe slyšet, pak odpověděl:

»Já to jsem, Džingischáne.«

Když věřící zaslechli děsivé jméno a poznali strašného vládce, ustoupili u velké bázni. Když jej však viděli tak osamělého a bezbranného, sevřeli pěsti, stiskli zuby, jejich tváře ztemněly nenávisti a každý zašeptal svému sousedu do ucha: »Zabijme ho!«

Džingischán si mužů nevšímal.

»Vzpomínám si, žes přede mnou prchal jako před démonem pekla«, řekl.

Kněz povstal, sestoupil se stupně a tápal rukama k vládci.

»Přiblíž se, abych tě mohl dnes požehnati, císaři. Teprve ty jsi mne učinil vidoucím.«

»Jak to vidoucím?«, ptal se Džingischán.

»Slepí vidí Boha a hluchí slyší hlas Jeho,« odpo-

věděl stařec. »Vidoucí Ho marně hledají.«

»Myslíš?«

»Nemáš Ho sám, nepotkává tě ve všech dálkách a chrámech tvé říše?«

Vladař mlčel. Bylo slyšet úzkostlivý dech davu. Džingischán se náhle obrátil a vyšel. Nikdo z mužů se naň neodvážil. Venku se vyšvihl znovu na kůň a odejel. — —

Brzy potom jej horečka donutila ulehnout. Arabští lékaři byli bezradní a jeho nejbližší rádcové se osmělili a ptali se ho, nepřeje-li si, aby mu byl pro věčnost, jako jiným velkým vládcům postaven náhrobek z mramoru a vzácných kamenů. Potřásl hlavou.

»Chci býti položen do země na stepi.«

»A kterému bohu máme obětovat?«

Oči umírajícího sklouzly po dvou kněžích, kteří v pozadí točili svými modlicími mlýnky.

»Tomu nenalezenému, jenž byl ve mně,« odpověděl.

Rádci se uklonili. Nerozuměli. Ale pochovali Džingischána v pustině a již po několika rocích nikdo to místo neznal.

Jen zrnko písku ve větru, kopyto divokého koně nebo bosá noha chudého poutníka tamtudy občas přejdou. Z němč. V. Š.

Helena Helmingová

ADALBERT STIFTER

Na polici v mém obývacím pokoji stojí povídky Adalberta Stiftera.

Mnohdy, když jsem přišla domů unavená a uštvaná od práce v povolání a od všeho toho, co se stalo tak tuze veřejností, pomohl mi Stifter. Pokus se o to jednou i ty. Zahloubej se zvolna do Stifterova způsobu. Zakusíš podivně jemný a důtklivý účinek: Uklidnění a schopnost hleděti na věci z dobré vzdálenosti. Octneš se odloučen od svého všedního dne a díváš se nyní na všechny věci novým zrakem. Údy se uvolňují a chvat je o-
pouští.

Když jsem čítávala Stiftera dětem ve škole, usmívaly se. Vyčetla jsem z jejich tváří: Jak jsou u tohoto vypravovatele všechny věci tak podivně důležité. A jak vše chodí tak zvolna, a přece nijak zdlouhavě. Jak je důležité malé setkání v lese, slovo pozdravu, společný oběd, oděv dívky, denní pořad, nářadí v pokoji.

U Stiftera jest každé konání, každý krok a kaž-

dá věc, kterou máš u sebe ve svém domě, důležitá. Každý pohyb v krajině, každé zbarvení vzduchu a každá čára pohoří. A neví se, co jest důležitější, ta malá anebo ta velká věc. Člověk je veden vším tímto děním a vším, co jest, a učí se při tom úctě, která kolem každé věci a každého dění vytváří vzdálenost a která je pozdvihuje z přílišné známosti do tajemství. Lze takto tušiti za zdáním všedního dne něco z podstaty a učíme se zase žasnouti před cizím, divuplným, které nás všude obklopuje a všude kolem nás se děje.

Úcta, která kolem každé věci tvoří prostor, dává svobodu. A hodí se to k Stifterovu způsobu vypravování, že jest v něm řeč o krásných lidech a věcech. Krása roste jen v prostoru, který jest širý a chráněn úctou a vzdáleností.

Stifterovi lidé jsou krásní a nevinní a mají zrak, kterému žádná konvence nevzala vlastní vidění a vážnost pohledu.

Je to sice tak, že »opravdový život« jest ještě jiný nežli Stifterovo vypravování. Ale to, co nám povídá, není nikdy nepravdivé. Nese to však v sobě touhu po vykoupeném světě. A ještě více: Jest to pokřtěné; obor jeho jest království Boží, ve kterém vykoupení již začalo, kde není jen čekání,

ale již setkání se se vším, co vykoupením bylo přeměněno. Stifterovi lidé trpí, ale přece kvete na dně jejich bytostí svobodná krása radosti. Všední den a dění času stojí nad nimi, jako nějaká nezbytnost, pod níž čeká cosi jiného. Často žijí v ústraní. Nebo se to tak zdá, protože se jejich vykoupení odráží jako ostrov od kolem proudícího nevykoupeného pokolení lidstva. Anebo to, že jsou stranou od práce v povolání a od styků, jest jakoby symbolem pro jejich odlišnost.

Stifterův svět jest světem katolickým. Chce obepínati vše. Chce posvětit a vykoupit každou věc a každého člověka a nechce ničím pohrdati, neboť lásce jest všechno vážné a důležité. Jest málo katolických vypravěčů, jejichž básnění vyrůstá tak do království Božího. Řeč sice málokdy jen zavadí o věci náboženské, ale každičká věc jest u Stiftera pokřtěna křesťanským člověkem, tím, že jeho ruce se jí dotýkají. Vzduch, který vládne v těchto povídkách, jest vzduchem čistoty, neboť žádná věc a žádná lidská bytost tu nebývá ohmatána zvědavostí nebo chtivostí; vše tu stojí pod slávou nebeského otce, v Jeho širším světě.

Přel. O. Pastorova.

PROVAZ Z POPELE

JAPONSKÁ POVĚST

Před mnoha léty panoval v japonské zemi kníže, jehož moc byla nezměřitelně veliká. Soudy v jeho jménu spravedlivě soudily a dálky se před ním skláněly. Neměl nepřátel, kromě jediného: stáří. Báł se jen sněhu, kterým léta posypávají vlas, a báł se brázd ve tváři, v nichž se usazuje smrt. Ale čas nemůže žádná vůle zadržeti. I kníže zestárl a s léty se stal nepochopitelně krutým.

Jednoho rána si dal kníže zavolati rádce a poručil jim, aby po celé zemi vyhlásili zákon, který sestavil v trpkých hodinách nespavosti. Rádcové, bledí, vyslechli zákon, jenž zněl takto: stáří jest znamením smrti. Země však musí státi ve znamení života. Proto nechť zemrou všichni lidé, starší sedmdesáti let.

Nejstarší rádce knížete byl stár devadesát let. Když vešel do sálu, všechny hlasy umlkly a dvořané se mu poklonili tak hluboko, jako knížeti. Mluvil — a moudrost plynula z jeho tichého hlasu. Při řeči se díval přes hlavy dvořanů někam do prázdna, jako kdyby viděl nějakou jinou zem. Byl mlád, když se kníže narodil a dospělým mužem, když kníže napínal chlapecký luk. Byl s knížetem,

když jel do bitev a doprovázel ho na cestách zemí, aby mu radil, jak zhojiti rány, které země válkou utrpěla. Zestárl starostmi ne o sebe, ale o svou zemi.

Když byl zákon vyhlášen, rozhostilo se mlčení tak hluboké, jako kdyby sama smrt byla promluvila; všichni se podívali na nejstaršího rádce. Všichni ostatní rádcové stáli, jen on směl seděti vedle knížete ve skvostném křesle, neboť se snadno unavil. Jeho duch se však tak lehce pohyboval, jako nádherný pták nad rovinami světa.

»Mnohé již vyřkla ústa knížete«, řekl tichým hlasem, »ale nevěděl jsem, že strach našel místo v jeho srdci, jako v srdci chlapce. Co pochází ze strachu není dobré a proto není dobrý ani tento zákon o smrti.«

Tu kníže zlostně vyskočil a zvolal: »Slyš, ty sám máš strach, poněvadž jsi dosti stár pro zákon, který je mou vůlí. Jsem syt tvých hlubokých moudrostí« — ale ihned zmlkl a zastyděl se. V paměti mu rozkvetla vzpomínka na sluneční den v mládí, kdy seděl na kolenou tohoto muže, který byl dnes starcem. Vzpomněl si též na jiný den, kdy v bitvě spadl s koně a v náporu nepřátel byl mu štítem muž, který byl nyní starcem.

Nejstarší rádce povstal a lehce se usmál. Dvořanům se zdálo, jako by se usmíval na někoho, koho neviděli. »Nechť se kníže nebojí, že by se nejstarší z jeho přátel chtěl vyhnouti zákonu, pokud je tento zákon spravedlivým před Bohem,« řekl tichým hlasem. »Dovol, abych ti ještě něco řekl:

tvůj zákon ztroskotá na jednom neznámém této země; i když všichni uposlechnou, jedno nezkrocené srdce ponese název ctihodného muže.«

Kníže na něj ani nepohlédl, když se uklonil a opustil sál, aby se dal donést domů. A starý rádce se ani nedověděl o zlých časech; když jej přišli druhého dne navštívit, byl již mrtev a jeho smrt byla jako spánek. Za víření bubnů byl zákon vyhlášen v celé zemi. Bylo jen málo domů, kde by netekly slzy. Kdo se také loučí rád s matkou, kdo říká radostně otci: zákon žádá, abys zemřel? Ale staří umírali, neboť kníže byl jejich pánem.

Tato zpráva došla i k uším sedláka, který žil v provincii Šinano. Jmenoval se Ling Tan a staral se o ženu, děti a starou matku. Jeho dům ležel stranou od malé vesnice na úpatí hory Obatsuyma, která byla porostlá lesem a křovinami. Hora vrhala stín na sen spících a každou noc se rodil za ní měsíc. Když Ling Tan vyšel ze dveří, podíval se na ranní mlhu, válející se na vrcholku hory. Byl sedlák; znal zemi a nutil ji všemi silami, aby vydala plody. Znal lépe zvuk, s jakým země pila vodu než hlasy města. Byl poddaným knížete, jehož neznal a ctil zákony jako jiný obyvatel knížectví.

Jeho srdce se zachvělo, když mu posel z vesnice oznámil zákon, který se měl do čtyř neděl splnit. Ani ve spánku jej zármutek neopouštěl; druhého dne seděl Ling Tan na lavici před domem v době, kdy už jindy pilně pracoval.

Ling Tane, řekla jeho žena, která ho velmi milovala, slunce již stojí na hoře Obatsuyma, pluh čeká na tvoje ruce. »Nech mě,« odpověděl, »mé srdce je žalem rozoráno.« — Příkopy se musí opraviti, pole chce píti. — Necháš je vyschnouti? — »Vím to. Řeka žalu mne zaplavila. Ať se z ní pole napojí.« — Pole zahynou, budeš-li ještě zítra takto mluvit. — »Člověk jest důležitější než pole.« — Ale starý člověk není důležitý; patří již smrti. — »Matka není jen člověkem jako ty a já. Vidíš tu úrodnou zemi? Nevidíš vystupovati z domů proudy holu? Tam bydlí matky! Moje matka zůstane u mne.«

Ling Tan a jeho žena umlkli, když zaslechli kroky. Věděli, že to je stará matka.

»Neslyším již dobře, milý synu,« řekla, »ale slyším přece, že jsi smutný. Mé oči nejsou již ostré, ale vidím, že hoře pokrývá tvoji tvář. — Nic to není, matko, odpověděl syn — nemohu ti to říci. — Stáří nakladlo sníh na mou hlavu, hluchotu na mé uši, slepotu na mé oči. Jaký zármutek by to musil býti, aby mnou otrásl. Projdu každou bolestí. Řekni mi, dcero, co se vám stalo? — Tu řekla žena zlostným hlasem: nový zákon byl vyhlášen. Všichni staří lidé mají zemřít — protože jsou zbyteční. — Mlč, řekl muž, jdi k dětem. — Milý synu, řekla tichým hlasem matka, mohls mně to jen trochu mírněji říci. Ale slovo zůstává na konec slovem. — Neučiním to matko, věř mi, nechci tomu. Chci opustit dům, chci být chudým,

chci pracovati pro jiné, nositi břemena v přístavu — ty zůstaneš u mne. — Jsem stará žena. Vidím již konec cesty. — Jseš moje matka. — Ale přece jenom žena. — Ty jsi mne porodila, tys mne živila, když jsem ještě nebyl. Jedla jsi, abys mně dala to nejlepší, pilas, abys uhasila mou žízeň. — Každá matka je domem svému dítěti. — Když jsem byl dítětem a mohl jsem již choditi, trhal jsem věci, které ty jsi šila. Neučiním, co zákon žádá. — Vzpomínáš si, matko, jak jsem odběhl a jak jsi mne hledala? Byl jsem na břehu a chtěl jsem odjeti lodí. — Každá matka ví, že dálky jsou silnější než obyčejnost. A nyní jdi, synu, pole chce píti.

Dny mýjely beze světla, bez radosti. Ptáci na poli neslyšeli již Ling Tana zpívat. Tak uplynuly tři týdny; tu přišel opět posel z vesnice a připomněl mu zákon. Je ti zákon svatým? ptal se. — Ano, odpověděl Ling Tan, ale tento zákon nemohu ctíti. — Zákon je podoben skále. Chceš ji povalit? Spadne na tebe a rozdrťí tě.

Jednoho dne řekla žena Ling Tana: Musím se s tebou rozloučit. Chci tě opustiti. — Udělal jsem ti něco? — Ty víš, proč musím odejít. Zákon žádá, aby tvoje matka zemřela. Ty jej neposloucháš. Můžeš voliti mezi mnou a tvou matkou. — Máme děti. Ty jsi se o ně starala, já jsem pracoval. Neučinil jsem vše? — Ne všechno, žij blaze. — Jdeš daleko? — Kdo se rozloučil, jde vždy daleko. — Nuž, žij blaze, musím dopoledne zorat ještě kus

pole. — Víc mi neřekneš? Necháš mne odejít . . . Co chceš, Ling Tane? Zákon je větší než ty! — Ať se ti dobře daří. Přeji ti mnoho štěstí.

Ling Tan se díval za ženou a dětmi a domníval se, že je ještě vidí, když už je dávno les pohltil. Byl tak smutný, že myslil, že zemře. V domě bylo ticho. Přišel poslední týden, kdy měl být zákon splněn. Starosta vesnice přišel k Ling Tanovi a řekl mu: Má býti tato vesnice jediným místem v zemi, kde neposlouchají zákon? Ling Tan odpověděl: Tento zákon je hranice, na které se pálím již čtvrtý týden. — A příštího dne lhůta uplyne.

Tu promluvila stará matka: Víím, že v noci nespíš. Jsem stará a nevidím před sebou nic jiného, než smrt. Dones mne na horu Obatsuyma, na horu opuštěného stáří. Slyš: pro starého člověka jest krásné umřítí v den, kdy se dověděl, jak velice je milován.

Ling Tan vzal matku na záda a vyšel z domu. Sedlák, kterého potkali v lese, je pozdravil a řekl: Máš dobrého syna, matko. Zákon je mu svatější než život. Přeji ti klidnou smrt. — Jseš unaven, milý synu, ptala se matka? — Jak bych mohl být unaven, matko . . . Co to neseš v pytlí? — Trochu jídla pro tebe . . . A co to máš v dyni? . . . Naplnil jsem ji vodou, abys nežíznila. — Jseš dobrý syn. Tvoje žena bude s tebou šťastna.

Když přišli na vrcholek, řekla matka: zde mne ulož. Uvidím odsud, jak noc vystupuje z údolí. Větve stromů budou plny hvězd. — Ležíš dobře,

matko? ptal se Ling Tan. Zde máš plášť a jedlové větve . . . »Žij blaze«, řekla matka a usmála se. Cesta je dlouhá, šťastnou cestu. — Ling Tan vstal a chtěl odejít. — Tu pravila matka: Ling Tane, ještě něco. Viděla jsem, že bys těžko našel zpáteční cestu, neboť se kříží s mnoha jinými. Měla jsem strach, že zabloudíš. Dívej se proto na hromádky větviček, jež jsou roztroušeny po cestě. U lámala jsem je, aby ses mohl šťastně vrátiti domů. A nyní jdi. Žij blaze.

Ling Tan vyskočil a zvolal: Nemusím se dívat na tvůj obličej, abych viděl, co všechno jsi pro mne učinila. Podívám-li se na tvoje ruce, vím vše. Špína na tvých rukou mně nedovolí odejít. Víím, jak splním pravý zákon: odnesu tě zpátky.

Synovi se zdálo, že nikdy nenesl tak vzácné břemeno. Ukryl matku ve sklepě a zahrnul ji láskou. Ale v srdci byl smuten proto, že matka je považována všemi za mrtvou.

Zákon byl splněn v celé zemi. Kníže, jemuž nejstarší rádce velice chyběl, byl stále zpupnější a zapomněl, že vládne lidem, jímž je jako člověk též podoben. Protože měl radost ze zoufalství svých rádců, přál si míti k narozeninám provaz z popele. Popel je však podoben Ničemu; nikomu se nepodařilo uplésti provaz z popele.

Zpráva o podivném přání knížete přišla i Ling Tanovi do provincie Šinono. Ptal se matky, zda by mu v takové věci nemohla poraditi. Matka se usmála a pravila: Upleť provaz ze slámy, polož

jej na ploché kameny a zapal jej, až vítr přestane vát. — Udělám, jak mi radíš, řekl Ling Tan. Pošetilost tohoto přání nejlépe vynikne, když učiním nemožné.

Zpráva o tom, že sedlák z provincie Šinano udělal provaz z popele došla rychle ke knížeti. Dal si Ling Tana zavolat a ptal se jej: Co soudíš o mém přání, které je vám zákonem? — Je pošetilé, řekl beze strachu Ling Tan. — Řekla ti tvá chytrost, jak tento zákon splnit? — Ne. — Tvoje žena ti poradila? — Moje matka mně poradila, jak tento zákon splnit. — Byl vydán zákon, který nařizoval smrt starých lidí? — Který zákon může nařídít smrt matce? Je nesmrtelná. Můžeš zákonem zabít věčné? Ukryl jsem svoji matku. Ta mně dala tu radu, neboť stáří je podobno nádobě, naplněné moudrostí. Odpusť mi, jsem člověk beze jména.

Tu poznal kníže, že země potřebují sice zákony, ale zákony spravedlivé; a více než to. Potřebují srdce, která jsou věrna nesmrtelnému. Nechal Ling Tana odejít a zahalil si obličej. Začal býti trdnomyslným a seděl často u hrobu svého nejstaršího rádce. Brzy zemřel, neboť jej duchové volali a jiný kníže vládl spravedlivě v zemi.

Přeložil V. Štěpanovský.

PRINC LOUIS DE BROGLIE

Kdo sleduje v přítomnosti vývin exaktních přírodních věd, ten seznal, že atomová fyzika se v posledních desetiletích utvářela v uzavřenou, v mnoha odvětvích hotovou vědu, seznal, že tato atomová fyzika tvoří vhodnou základnu pro seznání chemických pochodů, fyzikálních vlastností hmoty a záření. Kdo se tím zabývá, ten též slyšel, že v říši atomů platí jiné zákony než v říši denní zkušenosti a že nová mechanika, princem Ludvíkem de Broglie zdůvodněná vlnová mechanika, je nejmocnějším nástrojem k používání atomových systémů. Důkladnější vniknutí do světa atomových zjevů a do základů nové mechaniky bude přesto laikovi znemožněno spletitou hojností zjevů, pozorovatelných jen nejjemnějšími přístroji a obtížnými matematickými údaji, s kterými se snad setká v učebnici vlnové mechaniky.

Tím větší je proto užitek, který můžeme čerpati z vysvětlení moderní fyziky, jež pomíjí matematické provedení a líčí vztahy atomové fyziky formou, i laikovi srozumitelnou. Pochází-li ještě k tomu toto vysvětlení z pera muže, který se odvážil prvního kroku do nového odvětví přírody, pak se spojuje pochod těmito nově otevřenými oblastmi s pohledem do dílny, způsobu práce a myšlenkového světa jednoho z nejúspěšnějších badatelů.

De Broglie sám přišel jako první na myšlenku,

že se dvojí povaha záření, jevíci se nám jednou jako vlnitý pohyb, po druhé jako působení rychle se pohybujících částic, musí vyskytovat i u hmoty. Našel tím klíč, jak porozuměti přírodním zákonům, týkajících se atomů. De Broglieova předpověď o vlnité povaze hmoty se o několik let později přesnými pokusy plně potvrdila a z jeho náběhů se v průběhu několika málo let vyvinulo celé odvětví fyzikálního badání.

Dílo Prince Louis de Broglie »O světle a hmotě« pojednává v první řadě o chování se atomů při vyrábění záření. Tento problém sám dává příležitost k rozvinutí základů Bohrovy atomové teorie, teorie o záření a vlnové mechaniky a nutí k přesnému rozložení potíží, které stojí v cestě názornému chápání atomových pochodů. Důležité dějinné odkazy ukáží čtenáři, jak mnoho musí býti moderní fyzika chápána jako důsledné pokračování fyziky dřívější, a jak by bylo nesprávné mluvit o naprostém obratu — ať už jsou výsledky této fyziky jakkoli neobyčejné. Předposlední odstavec umožní čtenáři pohled do všeobecných filosofických myšlenek, které vedly de Broglieho v jeho badatelské práci. Osvětluje tím plodný účinek změn, jež přírodní věda spojuje s všeobecnými otázkami lidského poznání.

Dílo de Broglieovo vydává nejkrásnějším způsobem jak svědectví o společenství úkolů, jež musí řešiti badatelé všech zemí, tak i charakteristické zvláštnosti francouzského myšlení, jež se značí v metodách řešení těchto úkolů a v postoji k všeobecným filosofickým problémům.

Máte zaplaceno

za ročník

1940?

*Pro diváky, filmové amatéry i pro odborníky
je určena*

KNIHA O FILMU

Napsal ji známý filmový novinář

JAN KUČERA.

Zabývá se podrobně základy filmového tvoření, sleduje podrobně proces uměleckého filmového díla od úpravy scény režisérem, přes fotografický proces v kameře ke stříhům a odtud až do kina.

60 snímků Ferdinanda Bučiny.

JE TO PRVNÍ DÍLO TOHOTO DRUHU U NÁS!

Brož. K 60.—, váz. K 75.—.

Kdo má rád film, kdo na něm spolupracuje
musí je čísti!

Dodá Váš knihkupec!

Nakladatelství **ORBIS**, Praha XII.

Filatelie

ŘÍHA, PRAHA II.,

VLADISLAVOVA 6.

V SRDCI PRAHY

JSOU

BERÁNKOVY PODNIKY

NA VINOHRADĚCH

Všechny vleklé choroby léčí

novými fysik. metodami

odborný ústav Dr. Svobody

v Praze XII., Irská 10.

Telefon číslo 296-07.

Procedury po celý den. — Prospekty.

Pojištěnci (úř. nem. pokladen a fondů) slevy!

Elektrické a autogenní svařování

stroj. součástí všech rozměrů a kovů

pro všechny průmyslové obory

provádí dobře a levně specialista

F. Kašpar, Praha VIII.,

čp. 359, proti „Strasburku“.

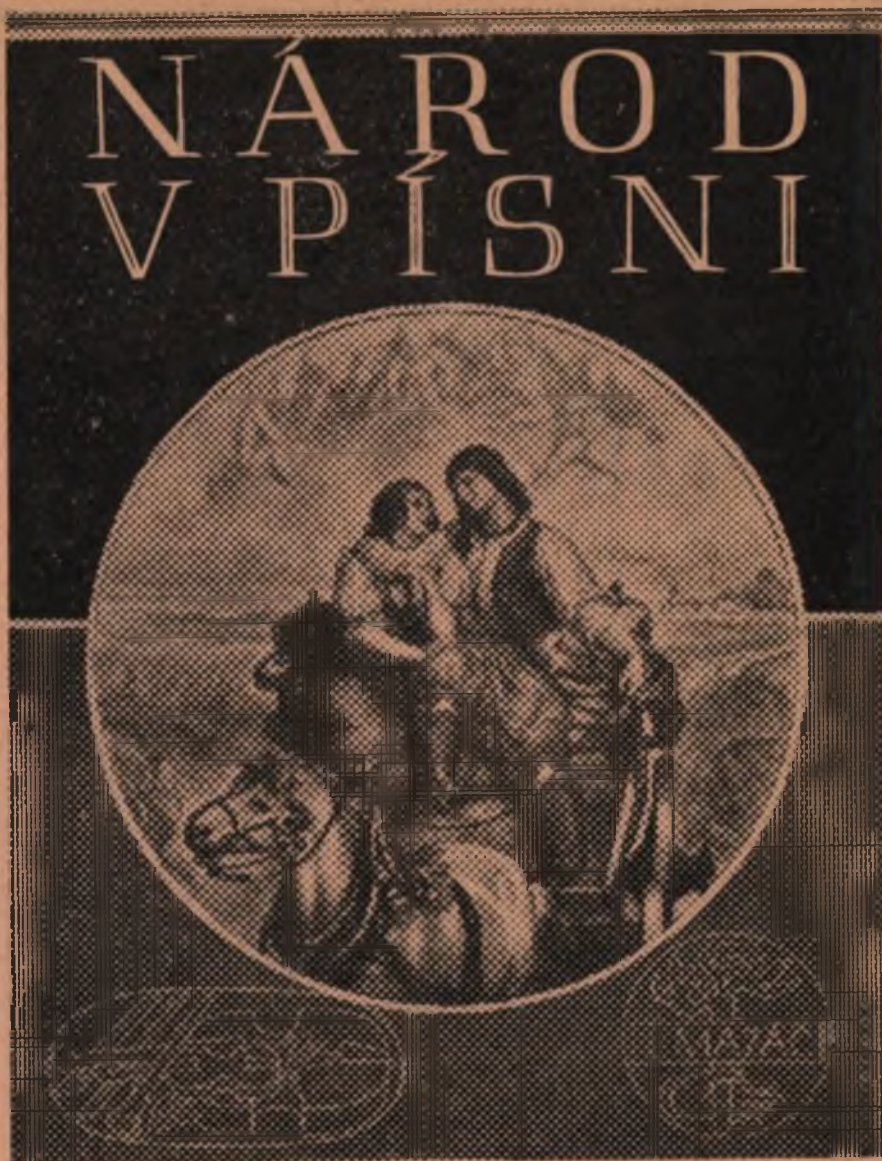
Telefon 803-41.

**Ušlechtilý
dar**

1.000
národních písní

ze všech krajů naší
vlasti přináší dílo

Zmenšená ukázka obálky díla.

N Á R O D V P Í S N I

Vybral a zharmonisoval Jan Seidel. Úvod předepsal Vítězslav Novák. Studii o národní písni napsal Alois Hába. Výtvarná spolupráce Jaroslava Bendy. 420 stran velkého formátu. 18 obrazů Mik. Alše a Jos. Mánesa, z nichž 6 je čtyřbarevných. Cena díla 240 K. V původní vazbě 270 K. Ve vazbě položené 300 K. Právě vyšlo.

Žádejte Národ v písni a seznam knih z Mazáčova nakladatelství u svého knihkupce nebo v nakladatelství

L. MAZÁČ, PRAHA II., SPÁLENÁ UL. 53.

ROBERT KRÁSNÝ, PÍSEK

parfumerie

HOFFMANN

kamna

HOŘOVICE

62. a 63. archy v lednu l. Páně 1941 obsahují:

František Odvalil: <i>Příklad svatého</i>		<i>Co jest kněz</i>	1
<i>Silvestra</i>	2	Guido Gezelle: <i>Básně</i>	2
<i>Kalendář</i>	1	Regina Ullmannova: <i>Sen o andělovi</i>	8
Anette von Droste-Hülshoff: <i>Nový</i>		Josephine Johnsonova: <i>Básně</i>	1
<i>rok</i>	2	S. Droste-Hülshoff: <i>Pálenkový oheň</i>	2
<i>Ráj</i>	2	Helena Helmingova: <i>A. Stifter</i>	2
<i>Ó Ježíšku rozmilý!</i>	2	Graf zu Stolberg: <i>Zimní píseň</i>	2
<i>P. Ch. Lahr, S. J.</i>	5	<i>Provaz z popele</i>	4
<i>O svatých třech králech</i>	8	<i>O Sankt Anežce</i>	4
<i>Svatý Bernard Čechům</i>	2	Hégésippe Moreau: <i>Bílá myška</i>	10
Pons de Capdueil: <i>Křížácká píseň</i>	2	<i>Dominus noster</i>	1
Georg von der Gabelentz: <i>Dobyvatel</i>	4	W. Heisenberg: <i>Princ Louis</i>	
Josef Emonds: <i>O zlé moci</i>	4	<i>de Broglie</i>	1
Mark Van Doren: <i>Básně</i>	2	<i>Obrázky</i>	3
<i>O Sankt Hilariovi</i>	2		

Uspořádal a vydal VILÉM OPATRŇY, Břevnov 406.

ARCHY vycházejí desetkrát do roka. Předplatné na rok
1941 je 50 K do 30. III., pro studenty 30 K. Jednotlivá
čísla za 7.50 K, toto dvojčíslu za 15 K. Tiskem V. Vo-
kolka a syna v Pardubicích. Novinová sazba povole-
na ředitelstvím pošt a telegrafů v Brně číslo 10013 -
IIIa - 1937. Podací úřad Stará Říše.

Elektrické

výrobky

jsou

nejlepší!